



T.C.  
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ  
ZİRAAT FAKÜLTESİ

**TARIMDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE GENÇ ÇİFTÇİ  
PROJESİ: KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ**

**NİDA ÇELİK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI**

**KAHRAMANMARAŞ**

**TEMMUZ 2018**

**T.C**  
**KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ**  
**ZİRAAT FAKÜLTESİ**  
**TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ**

**TARIMDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE GENÇ ÇİFTÇİ**  
**PROJESİ: KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ**

**NİDA ÇELİK**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Bu Tez,**  
**Tarım Ekonomisi Anabilim dalında**  
**YÜKSEK LİSANS**  
**derecesi için hazırlanmıştır.**

**KAHRAMANMARAŞ**  
**Temmuz 2018**

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü öğrencisi Nida ÇELİK tarafından hazırlanan “TARIMDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİ: KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ” adlı bu tez, jürimiz tarafından 20/07/2018 tarihinde oy birliği ile Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit PAKSOY (DANIŞMAN) .....

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, KSÜ

Doç. Dr. Emine İKİKAT TÜMER .....

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, KSÜ

Dr. Öğr. Üyesi İlkay KUTLAR .....

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Akdeniz Üniversitesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Mustafa ŞEKKELİ .....

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

## TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Nida ÇELİK



Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.

Proje No:2017/1-4 YLS

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

# TARIMDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE GENÇ ÇİFTÇİ PROJESİ: KAHRAMANMARAŞ İLİ ÖRNEĞİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

NİDA ÇELİK

## ÖZET

Araştırmanın temel amacı, Kahramanmaraş ili kırsal kalkınma destekleri kapsamında genç çiftçi projesinden faydalanan kadın girişimcileri; mevcut girişimcilik faaliyetlerini tespit etmek, girişimcilik önündeki engelleri incelemek, belirlemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmanın ana materyalini 2016 yılında Kahramanmaraş ilinde Tarım ve Orman bakanlığının yapmış olduğu genç çiftçi projesi kapsamında desteklenen 115 kadın girişimciyle 2017 yılında yüz yüze yapılan anketlerden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ankete katılan kadınların %58,3'ünün büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, %21,7'sinin küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, %3,5'inin arıcılık, %6,1'inin ipekböceği yetiştiriciliği, %4,3'ünün meyvecilik, %1,7'sinin seracılık, %4,3'ünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği faaliyetleri oluşturmaktadır. Kadın girişimcilerin yaş ortalamalarının 27,24, aile birey sayısı ortalama 4,90, ailedeki çocuk sayısı ortalaması ise 2,20 olarak bulunmuştur. Aylık ortalama hane geliri 1490,20 TL'dir. Ankete katılan kadınlara göre girişimcilik; evin bütçesine katkıda bulunma, başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek ve kendine güven gibi birçok avantaj sağlamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre genç çiftçi projesinin bölgede kadın girişimciliği ve sürdürülebilirlik açısından önemli olduğu; faaliyetin devamlı olması kadın girişimcilerin kalkınmasına, gelir düzeyinin artmasına ve gerekli eğitim, bilgilendirme sıklığı önemli parametreler olarak bulunmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Girişimcilik, Kadın, Tarım, Genç Çiftçi Projesi, Kahramanmaraş

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Temmuz / 2018

Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Mücahit PAKSOY

Sayfa Sayısı: 43

**AGRICULTURAL ENTREPRENEURSHIP and YOUNG FARMER PROJECT:  
DISTRICT of KAHRAMANMARAŞ PROVINCE**

**(M.Sc. THESIS)**

**NİDA ÇELİK**

**ABSTRACT**

The main objective of the research is to support female entrepreneurs who benefit from the young farmer project within the rural development support of Kahramanmaraş province; to identify existing entrepreneurial activities, to examine the obstacles in front of entrepreneurship, to determine and to propose solutions for the problems identified in the course of the findings. The main material of the study is the data obtained through face-to-face surveys with 115 female entrepreneurs supported by the young farmer project, in province of Kahramanmaraş in 2017. Support subjects were found to be bovine 58,3%, sheep breeding 21,7%, apiculture 3,5%, silkworm 6,1%, fruit 3,3%, 1,7% in greenhouses, and 4,3% in medical and aromatic plant breeding. The average age of women entrepreneurs is 27,24, the number of family members is 4,90, and the number of children in the family is 2,20. Average household income per month is 1490,20 TL. The agricultural experience of female entrepreneurs is determined as 7 years. According to the results of the research, the young farmer project is important in terms of women entrepreneurship and sustainability in the region; the continuation of the activity, the development of female entrepreneurs, the increase of the level of income and the necessary education and information frequency were found as important parameters

**Key words:** Entrepreneurship, Women, Agriculture, Young Farmers Project, Kahramanmaraş

University Of Kahramanmaraş Sütçü İmam

Graduate School Of Natural And Applied Sciences

Department of Agricultural Economics, July / 2018

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mücahit PAKSOY

Page Number: 43

## TEŞEKKÜR

Öncelikle bana çalışma konumu seçmemde ilham veren, tezimin tüm aşamalarında bilgi ve tecrübeleriyle desteğini esirgemeyen saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mücahit PAKSOY'a, eğitim ve öğretim hayatımda bu aőamaya gelmemi sağlayan hocam Prof. Dr. Ercan EFE'ye, çalıőmam süresince gerekli tüm kolaylıkları sağlayan Kahramanmaraş Tarım ve Orman Müdürlüğü personellerine, hayatım boyunca desteğini hiç eksik etmeyen annem Yeter ÇELİK'e, motivasyon için kardeőim Bekir ÇELİK'e, her zaman yanımda olan, bana yol gösteren niőanlım Muhammet Harun ÖZDAő'a ve yapmış olduğu yardımlardan ötürü değerli arkadaşlarıım Tuğçe Meryem KILIÇ ve Esra BULUT'a tüm içtenliğimle teşekkür ederim. Çalıőmama 2017/1-4 YLS nolu proje ile maddi destek sağlayan BAP birimine, anket sorularıma cevap veren Kahramanmaraş ili kadın girişimcilerine teşekkür ederim.

## İÇİNDEKİLER

ÖZET .....	i
ABSTRACT .....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER .....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	v
KISALTMALAR .....	vi
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	13
3.1. Materyal.....	13
3.2. Yöntem.....	13
3.2.1. Örneklem Yöntemi .....	13
3.2.2. Analiz Yöntemi .....	13
4. ARAŞTIRMA BULGULARI .....	15
4.1. Kadın Girişimcilerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	15
4.2. Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Üzerine Alınan Fikirler.....	17
4.3. Kadın Girişimcilerin Genç Çiftçi Destek Projesi Kapsamında Bitkisel ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri.....	24
5. SONUÇ ve ÖNERİLER .....	28
KAYNAKLAR .....	33
EKLER .....	37
ÖZGEÇMİŞ .....	43



## ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Kadın Girişimcilerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	15
Çizelge 4.2. Kadın Girişimcilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	16
Çizelge 4.3. Kadınların Girişimcilik Konusunda İfadeleri.....	17
Çizelge 4.4. Girişimciliğin Sağlamış Olduğu Avantajlar .....	18
Çizelge 4.5. Kadın Girişimcilerin Kişilik Özellikleri.....	19
Çizelge 4.6.Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlar.....	20
Çizelge 4.7. Kadın Girişimcilerle İlgili İfadeler.....	21
Çizelge 4.8. Kadın Girişimcilerin Örgütlenme Durumu.....	22
Çizelge 4.9. Kadın Girişimcilerin Tarımsal Bilgi Kaynağı.....	23
Çizelge 4.10. Kadınların Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenler.....	24
Çizelge 4.11. Kadın Girişimcilerin Üretim Faaliyetleri.....	25
Çizelge 4.12.Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Arazi Varlığı (da).....	25
Çizelge 4.13.Kadın Girişimcilerin Bitkisel Üretim Faaliyetine Katılma Durumu .....	26
Çizelge 4.14. Kadın Girişimcilerin Hayvan Varlığı .....	27

## KISALTMALAR

AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BAP	: Bilimsel Araştırma Birimi
GAP	: GÜneydoğu Anadolu projesi
KOSGEP Başkanlığı	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi
KÖİDD	: Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Desteği
İşKUR	: Türkiye İş Kurumu
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÖSDP	: Özelleştirme Sosyal Destek Projesi

## 1. GİRİŞ

Ekonomik ve toplumsal gelişmelerde son yıllarda girişimcilik konusunun önemi anlaşılmaya başlanmış ve birçok ülkede girişimci sayısını arttırmaya yönelik teşvikler artmıştır. Sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmanın kaynağı olarak görülen girişimciliğin, yeni iş fırsatları yaratarak işsizlik sorununun çözümünde önemli bir rol oynaması ve yaşam kalitesinin artması ile girişimci sayısının yüksek olması arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Girişimcilik, kentsel alanlarda olduğu gibi kırsal alanlarda da görülmekte ve çok sayıda insana iş imkânı yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Bu durum, kırsal bölgelerde büyük çoğunluğu ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların bütçelerine de katkı sağlamaları açısından önemlidir (İplik, 2012).

1980'lerden itibaren girişimcilik anlayışı erkekler kadar kadınların da ilgi alanı içerisine girmeye başlamış ve hızlı bir gelişme göstermiştir. Kadınların çalışma hayatına katılımlarının ve kadın işgücünün toplam işgücü içerisindeki oranının giderek arttığı günümüzde, ekonomik ve sosyal kalkınma süreci ile bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler ve diğer faktörler kadının toplumdaki rolünü zamanla değiştirmiş ve onları iş yaşamına hazırlamıştır (İplik, 2012).

Kadın girişimciliğinin ekonomik ve toplumsal hayata büyük fırsatlar sunduğu, kadınların girişimcilik faaliyetleri kendi ülke ekonomilerini geliştirmede potansiyel bir kaldıraç kuvveti oluşturduğu söylenebilir. Kadın girişimcilerin ekonomik hayatta giderek daha fazla rol oynamaya başlaması özellikle son yıllarda işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalan ülkelerde yeni istihdam olanakları yaratması nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Kadın girişimcilerin sayısının artması toplam nüfus içerisinde çalışan kişi sayısını arttırmakta ve ekonomik büyümeyi önemli ölçüde desteklemektedir.

Kadın girişimciliği tüm dünyada bölgeden bölgeye oranları değişiklik gösterse de, arazi büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda tarımsal üretimdeki payı, iş gücü kapasitesi kırsal bölgelerde işletme modeline hakim, gıda güvenliği, biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasında önemli bir paya sahiptir. Kadın girişimciler işletmeciler niteliklerinin yanında bilgi ve deneyimlerini nesilden nesle aktararak kırsal bölgelerde tarımsal mirasın sosyal ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olmaktadır. Bilgi ve deneyimlerini sentezleyerek üretimde sürekliliği sağlayabilmek için küresel iklim değişikliği, erozyon, heyelan gibi doğal engeller karşısında geleneksel üretim metotları kullanmaktadır (Güresinli, 2015).

Türkiye de kadın girişimciler, kırsal alanda sürdürülebilirlik açısından aynı zamanda dünyadaki yoksul nüfusun önemli bir kısmını oluşturmakta ve bu durum kırsal alanlardan kentlere yoğun göç dalgasını doğurmaktadır. Bu tezatlığın oluşmasında tarımsal üretkenliğin ve verimliliğin yetersizliğinin, kadın ve genç çiftçilerin doğal kaynaklar ile finans, eğitim ve yayım kaynaklarına erişim olanaklarının kısıtlılığının ve etkinlikten uzak örgütlenme yapılarının birçok ülkedeki ortak sorunlar olduğu göze çarpmaktadır. Yoksulluğun azalmasındaki en önemli etkenlerden biri de aile çiftçiliğinde kadın ve genç nüfusun üretim ve istihdamdaki etkinliğinin artması sağlamıştır. Kadın girişimciler, hem emek verip hem yoğun geleneksel tarımsal faaliyetlerde yer almakta ve hanelerin günlük gereksinimlerini karşılamaktadır. Kadınların kaynaklara erişim imkânlarının kısıtlılığı ve sosyokültürel normlardan ötürü tarım dışı istihdam alanlarının dışında kalmaları, genellikle ücretsiz aile işgücü olarak değerlendirilmelerine neden olmaktadır (Güresinli, 2015).

Tarımda kadın girişimciliği gerek geleneksel yapısı, gerekse uğraşı biçiminin farklılık nedeni ile kentlerdeki hemcinslerine göre farklılık göstermektedir. Kırsal kadını bir yandan temizlik, çocuk bakımı, ekmek yapma, yakacak temini, gıda ve beslenme gibi ev işleri yaparken diğer yandan bitkisel ve hayvansal üretim gelir getirici faaliyetlerde de bulunmaktadır.

(Ülker, 2013) tarafından bildirildiğine göre Türkiye’de çalışma yaşamında ve tarımsal faaliyetler de özellikle ele alınması gereken grupların başında da tarımda kadın girişimciliği yapan kadınlar gelmektedir. Köylerde kadın ve erkek arasındaki iş bölümüne dayanan farklılaşmalar olmasına rağmen, kadının statüsü ikinci derecededir (Türkdoğan, 2006). Kadınlar tarımsal işlerde değerlendiren, pazarlayan, üreten ev içi rolleri açısından da tükettiğini üreten iş yükünü kaldıran bireyler olarak önemli rollere sahiptir. Gelişmekte olan ülkelerin büyük bir bölümünde kadınlar, sofradan tarlaya, toprağın hazırlanmasından hasada kadar, bitkisel üretimde önemli görevler üstlenmektedirler. Hasattan sonra ise depolama, bakım, satış ve işleme gibi bütün faaliyetlerin tamamını kadınlar yapmaktadır (Hablemitoğlu, 2001).

Türkiye’de 2017 yılında, nüfusun %50,2’sini erkekler, %49,8’ini ise kadınların oluşturduğu bulunmuştur. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2016 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %46,3 olup bu oran erkeklerde %65,1, kadınlarda ise %28 olarak gerçekleşmiştir. Sanayi sektöründe toplam istihdam oranı %26,8, erkek istihdam oranı %31,6, kadın istihdam oranı %15,9 olmuştur.

Hizmet sektöründe ise toplam istihdam oranı %53,7 olup bu oran erkeklerde %53, kadınlarda %55,4 olmuştur (TUİK, 2017).

Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmüştür. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15,2, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %27,2, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %33,6, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %41,4 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,3 olarak bulunmuştur (TUİK, 2017).

Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de kadın girişimciliği, kadın istihdamı sorununun çözümünde önemli araçlardan birisi olarak görülmekte ve kadınları bu konuda desteklemek amacıyla kamu kurumları, meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli proje, program ve çalışmalar yürütülmektedir. Kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla çeşitli proje, program ve çalışmalar yürütülmektedir. *Tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması, genç çiftçilerin girişimciliğinin desteklenmesi, gelir düzeyinin yükseltilmesi, alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması ve kırsalda genç nüfusun istihdamına katkı sağlayacak kırsal alandaki tarımsal üretime yönelik projelerin desteklenmesine amacıyla, kırsal alanda yaşayan genç çiftçilerin mahallinde uygulayacağı bitkisel, hayvansal, yöresel tarım ürünleri, tıbbi ve aromatik bitki üretimi, işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik projelere otuz bin TL’ye kadar hibe ödemesi kapsamında 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu ve 16/2/2016 tarihli ve 2016/8540 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesine ile genç çiftçi projesi uygulanmıştır (Anonim, 2016).*

Bu doğrultuda Türkiye’de 2016 yılında genç çiftçi projesinden yararlanan 11,077’si kadın ve 3,893’ü erkek olmak üzere 14,970 proje sahibi destekten faydalanmıştır. Bu 14,970 projenin; 10,500 adedi büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, 2,030 adedi arıcılık, 525 adedi kanatlı ve ipek böcekçiliği, 1,915 adedi de meyvecilik, seracılık, mantarcılık ile tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği konularında gerçekleştirilmiştir. Değerlendirilmeler sonunda bu hibenin 337 milyon lirasının büyükbaş/küçükbaş hayvancılık projeleri, 68 milyon lirasının arıcılık ve kanatlı projeleri, 45 milyon lirasının bitkisel üretim projeleri için ayrılmıştır. 2017 yılında Genç Çiftçi Projesi kapsamında 16,067 kişi hibe almaya hak kazanmıştır. Bu destekte

8,375'i büyükbaş hayvan, 165'i manda, 2,860'ı küçükbaş hayvan, 1,020'si hayvancılık tesisleri ve hayvan alımı, 1,423'ü arıcılık, 513'ü kanatlı yetiştiriciliği tesisi, 50'si ipekböceği yetiştiriciliği tesisi, 67'si fide-fidan, süs bitkisi üretim tesisi ve 92'si tıbbi aromatik ve coğrafi işaretli ürünler alanlarında hibe desteği verilmiştir (Anonim, 2017). Çalışmanın amacı Kahramanmaraş ilinde 2016 yılı genç çiftçi projesi ile kırsal alanda girişimcilik faaliyeti olan kadınları tespit etmek, girişimci olmak isteyenleri teşvik etmek, bunun için de kadınları girişimci olmaya iten sosyo-kültürel faktörleri ortaya koymak, girişimcilik önündeki engelleri incelemek, girişimcilikte başarı ve başarısızlığa etki eden faktörleri belirlemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Tarımın her alanında eğitim çalışmalarına önem vererek, üretici ve girişimci ruha sahip kadınları bilgilendirmek, etkinliklerini artırarak tarımda kadın girişimciliğini en üst seviyeye çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu temel amacın yanında projenin diğer amaçları şu şekildedir;

- 1.Genç çiftçi projesinden yararlanan kadın girişimcilerin sosyo-demografik özelliklerini ortaya koymak,
2. Kendi işletmesini kuran kadın girişimcilerin genç çiftçi projesi hakkındaki tutum ve düşüncelerini belirlemek,
3. Girişimci kadınların desteğe bakış açılarını belirlemek,
4. Genç çiftçi projesinden yararlanan kadın girişimcilerinin girişimcilik konusunda eksiklerin giderilmesi için çözüm önerileri geliştirmektir.

## 2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Özkan ve ark (2003), çalışmalarında Türkiye'de mevcut girişimciliğin belirleyicilerini ve buna bağlı olarak da bölgesel dengesizlikte girişimci ayırımını ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmalarını, veri toplama tekniği açısından birincil kaynak olarak ifade edilen anketleme tekniğine dayandırmışlardır. Ankette veri temininde nominal değerlerin elde edilmesinin yanı sıra durum tespiti için gölge değişkenlerin (dummy) yer aldığı bir veri seti oluşturmuşlardır. Çalışmada Türkiye'nin en gelişmiş bölgesi (Marmara Bölgesi) ile en az gelişmiş bölgesinde (Doğu Anadolu Bölgesi) faaliyette bulunan üretime yönelik işletmeler ana kütleyi oluşturmuştur. İki bölgede de yer alan tüm illerden değil, bölgeleri temsil yeteneği olduğu düşünülen 9 ilden oluşmasıdır. Başlangıçta MB için 1000 ve DAB için 500 örnekleme hedefi konularak, veri teminine gitmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretim sürecinde modern girişimcilik tarzında yeterli bir anlayışın olmadığını ve bu durumun sosyo-ekonomik açıdan geri kalmışlığa yol açan en belirgin unsur olduğu sonucuna varmışlardır.

Çakıcı (2006), çalışmasında Mersin'de faaliyet gösteren 200 kadın girişimci üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, kadınların girişimciliklerini etkileyebileceğini düşünülen onların kişilik özellikleri, bilgi ve becerileri, işlerini yürütmede karşılaştıkları sorunlar, eğitim eksiklikleri vb. faktörleri değerlendirerek, onların gelişmeleri ve güçlenmelerine katkıda bulunabilecek olmalarını amaçlamıştır. Araştırmada Mersin'de faaliyet gösteren kadın girişimcileri ele almıştır. Verileri, geliştirilen bir anket ile kartopu örnekleme yöntemi kullanarak toplamıştır. Çalışma sonucunda, iş yaşamında etkili olabilmede gerekli kişilik özelliklerinden özgüven, dürüstlük, risk üstlenme ve cesaret ön plana çıkarken, iş yaşamını, insan ilişkilerini, pazarlama ve satışı bilme etkili bir iş yaşamı için önemli faktörler olarak öne çıkarmıştır. Ayrıca, verimlilik ve kalite artırma, iletişim, finansman ve satın alma konuları kadın girişimcilerin en çok eğitim gereksinimi duyduğu konular olarak belirlemiştir.

Gözek (2006), çalışmasında girişimci adaylarının sahip olması gereken özellikleri, destek alabileceği yerleri ve mevcut durumlarını saptamayı amaçlamıştır. Çalışmanın ana materyalini, Şanlıurfa, Diyarbakır ve İzmir illerinde Özelleştirme Sosyal Destek Projesi (ÖSDP) kapsamında yapılan Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Desteği (KÖİDD) programlarına katılan girişimci adaylarıyla yapılan anketler oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, KÖİDD programına katılan ve anketleri cevaplayan girişimci adaylarının, çoğunluğunun erkek, genel yaş ortalaması 34, eğitim durumu olarak çoğunluğunun üniversite mezunu olduğu ve girişimciliğin eğitimle doğru orantılı olduğunu ortaya koymuştur.

Memiş ve ark, (2007), çalışmalarında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından desteklenen GAP Bölgesi'ndeki Sosyoekonomik Kalkınmada Kadın İşgücü Projesi kapsamındaki kadın girişimcilerin “bir iş kurmak ve bu işte başarılı olmak için en önemli unsurun ne olduğuna”, “girişimcilik için kilit becerilerin neler olduğuna” ve “yapmak istenilen işten vazgeçiren nedenlerin neler olduğuna” ilişkin düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada 100 kadın girişimci ile anket çalışması yapılmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS’te “Crosstab Yöntemi” ile eğitim düzeylerine göre açıklamışlardır. Daha sonra, Yapılan Ki-kare Uyum Testi ile kadın girişimcilerin eğitim düzeylerine göre belirttikleri görüşlerinde anlamlı farklılıklar olup olmadığını analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, eğitim düzeylerine göre, toplamda bir iş kurmak ve bu işte başarılı olmak için en önemli unsurun “motivasyon ve sıkı çalışma”, bir girişimcinin en önemli özelliğinin “cesaret”, girişimcilikte kilit becerinin “tek başına işletmenin işlerini yürütebilmek ve kadınları yapmak istedikleri işten vazgeçiren nedenlerin de “yoğun çalışma, başarısız olma ve uzun plan ve program süreleri” olarak görüldüğünü tespit etmişlerdir.

Bozkurt (2007), çalışmasında Sakarya Üniversitesi öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ve bu kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada 84’ü kız 89’u erkek olmak üzere toplam 173 öğrenciye anket çalışması uygulamıştır. Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm girişimci özelliği ölçme, ikinci bölüm de ise likert tipi sorulara yer vermiştir. Çalışma sonucunda, katılımcıların yüksek başarıya ihtiyacı güdüsüne sahip olduklarını, ayrıca kadınlarla erkekler arasında risk alma ve belirsizlik toleransı açısından bir farklılık olmadığını bulmuştur.

Aslan ve Atabey (2009), kadın girişimciliğinin ülke kalkınmasındaki önemini, kadın girişimcilerin yükseltilmesine yönelik faaliyetleri ve son olarak kadın girişimcilerin kısıtlılıklarını incelemişlerdir. Araştırmalarında ikincil verilerden faydalanmışlardır. Çalışma sonucunda, kadınların özellikle yatırım kararlarındaki sabırlı yaklaşımları, yavaş ilerleme, katlanılabilir risk alma yönleriyle iş kurma sürecinde ve girişimcilikte daha az başarısızlık gösterdiklerini, buna karşılık piyasa tecrübelerinin, finans yetersizliklerinin ve muhasebe gibi teknik bilgi yetersizliklerinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Erçoban (2009), çalışmasında Tokat İli merkez ilçede kadınların tarımsal faaliyetlere katılımları ve yayımdan yararlanma olanaklarının karşılaştırılmalı analizini yapmıştır. Araştırmada önce %20 oranında gayeli örnekleme yöntemi ile 13 köy seçmiştir. Sonra tabakalı örnekleme yöntemlerinden biri olan oransal örnek dağılımı yöntemi ile bulunan 101



kadın ile anket çalışması yapmıştır. Çalışma sonucunda kırsal alanda kadınların hayvansal ve bitkisel üretime katılımlarını dağ köyü ve ova köylerine göre farklılık gösterdiğini bulmuştur. Buna göre kadın nüfusun üretim faaliyetine katkı ve katılımları dikkate alınarak kadınlara kendilerini geliştirme olanakları tanınması gerektiği sonucuna varmıştır.

Kızılaslan ve Yamanoglu (2010), çalışmasında Tokat İlinde kadınların tarımsal üretime ve aile içi kararlara katılımını incelemiştir. Tokat ili Merkez ve İlçelerine bağlı toplam 34 köyde yaşayan 171 kırsal kadını ile anket çalışması yapmışlardır. Araştırma kapsamında kırsal ailelerde kadınlara anket uygulayarak, kırsal aile yapısı ile kadınların yaş, öğrenim düzeyi, gelir kaynakları, tarımsal üretimle ilgili kararlara katılımları gibi sosyal yapılarını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, kadınların bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına katıldıkları tespit etmişlerdir. Bu nedenle kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve kırsal kesime yönelik yapılan bütün çalışmalarda toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurularak yapılacak çalışmaların etkinliğinin artırılması gerektiğini belirlemiştir.

Soysal (2010a), çalışmasında girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların demografik ve kişisel özelliklerini tespit edip yaşadıkları sorunları belirlemeyi ve bu çerçevede girişimcilik faaliyetlerinde bulunacak olan kadınlara yol gösterecek önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Toplam 76 kadın girişimci ile yüz yüze anket yöntemine göre araştırma yapmıştır. Anket yöntemi ile elde edilen bulgular kategorik olarak sınıflandırmıştır. Çalışma sonucunda, kadın girişimcilerin önemli bir oranının, ilk ve ortaöğretim gibi düşük eğitim seviyesine sahip olduklarını evli olan kadınların bekâr olan kadınlar kadar iş hayatına girme konusunda aktif olduklarını, işletmelerini daha çok kendi çabaları, aile ve eş desteği ile kurduklarını, ekonomik ve sosyal yönden daha özgür olmak, kendileri ile ilgili kararlarda yer almak ve daha güçlü bir şekilde kendilerini temsil etmek amacıyla girişimcilik faaliyetinde bulduklarını ortaya koymuştur.

Soysal (2010b), çalışmasında Türkiye perspektifinden, kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları engelleri ve yaratacakları fırsatları kuramsal bir çerçevede ele almıştır. Çalışmada, kadın girişimcileri engelleyen faktörleri kadın olmaktan kaynaklanan engeller ile iş ve çevresel faktörlerden kaynaklanan engeller olmak üzere iki farklı bölümde ele almıştır. Çalışma sonucunda, kadın girişimciliği, ekonomik ve toplumsal hayatta önemli yarar ve fırsatlar yaratarak, kendi ülke ekonomilerini geliştirmede ve iş yaratımında önemli katkılar sağlayacağını ortaya koymuştur.

Sayın (2011), Aydın ilindeki kadın girişimcilerin iş hayatındaki ve toplumdaki sorunlarını, erkek girişimcilerle karşılaştırılmalarını Aydın İş kadınları derneğinin ne kadar tanındığı ve Aydın ilindeki kadın girişimcilerin sorunlarını tespit ederek gelecekteki olası iyileşmeler için bazı öneriler sunmuştur. Aydın ilinde 109 kadın girişimci içerisinde gıda, enerji ısı ve havalandırma, tekstil, elektrik- elektronik, mobilya, boya ve kimyasal, kâğıt matbaa ve etiket ve diğer sektörlerinden olasılıklı örnekleme yöntemlerinden, basit rastsal örnekleme ile seçilen 34 kişilik örneklem grubuna anket çalışması yapmıştır. Yaptığı çalışma sonucunda, kadının çalışma hayatında başarısı için, aile desteğinin önemini vurgulanması, kadın girişimcilerin örgütlenme düzeyinin artırılması, kadın girişimcilere mesleki eğitim çalışmalarının uygulanması gerektiği gibi önerilerde bulunmuştur.

İplik (2012), çalışmasında Osmaniye ili kırsalında kadın girişimciliği konusunu ele almıştır. Girişimci olmaya yönlendiren faktörleri ortaya koymak, girişimcilik önündeki engelleri incelemek, girişimcilikte başarı ve başarısızlığa etki eden faktörleri belirlemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmuştur. Araştırma Osmaniye iline bağlı 12 köyde yaşayan toplam 240 kadınla yüz yüze anket yoluyla gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda Osmaniye ilinde girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların iş kurarken en çok iş kadını olgusuna çevrenin olumsuz bakışı ve sermaye temini konularında; işlerini yürütürken ise aşırı yorgunluk ve pazarın durgun olması gibi konularda sorun yaşadıklarını belirlemiştir. Kadının belli bir gelire sahip olmadığı zaman daha çok yıpranacağını bulmuştur.

Onay (2013), çalışmasında kadın girişimciliğini etkileyen sosyo kültürel faktörleri ve Isparta ilinde KOSGEB girişimcilik desteği üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmasında girişimcilikle ilgili genel çerçeveyi çizdikten sonra KOSGEB desteği alanlarla anket çalışması yapmıştır. Araştırma neticesinde bazı işyerlerinin kadın üzerine kayıtlı olmasına rağmen, işi yönetenin başka biri olduğunu bulmuştur. Isparta'da girişimcilik kültürünün gelişme aşamasında olduğunu görmüştür. Aynı zamanda kadın girişimcilerin girişimci olma yolunda cinsiyet temelli engellerle karşılaşmadıklarını bulmuştur.

Göçer (2013), çalışmasında Tekirdağ ilinin tarımsal yapısı ve girişimcilik potansiyeli üzerine bir araştırma yapmıştır. Ayrıca Tekirdağ merkez ilçe ve ilçelerde; Ticaret Odası, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK), Küçük ve orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), Türkiye İş Kurumu

(İŞKUR), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), Trakya Kalkınma Ajansı, Tekirdağ Valiliği, Tekirdağ Milli Eğitim Müdürlüğü, İŞKUR-Tekirdağ vb. kurum ve kuruluşlar ile görüşerek ilin girişimcilik potansiyeli hakkında veri ve bilgi elde etmiş değerlendirmiştir. Tekirdağ ili gerek coğrafi konumu, gerek tarımsal yapı ve gerekse sanayi ve tarıma dayalı sanayi açısından girişimcilik potansiyeli yüksek illerimizden biri olup, girişimcileri teşvik edici konumda olduğunu ortaya koymuştur.

Morçin (2013), çalışmasında herhangi bir etnik köken ve cinsiyet ayırımından uzak olup, bireylerin doğuştan getirmiş oldukları ve yaşadıkları toplumun kültürüyle şekillenen girişimcilik kültürlerinin özelliklerini kavramsal olarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Yapılan teorik değerlendirmeler sonucunda, Türk kadın girişimcisinin, daha çok kolektif, belirsizlikten kaçınma derecesi daha yüksek, daha dışıl, güç mesafesi daha yüksek ve zaman oryantasyonu daha çok kısa dönem odaklı Türk kültüründen etkilenerek yetiştiği ve bunun iş yaşamına çeşitli yansımalarının olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada, bu yansımaların neler olabileceğinin anlaşılmasına çalışmıştır.

Ülker (2013), çalışmasında Tekirdağ ilinin girişimcilik potansiyeli, kırsal alanda kadın girişimciliği ve Tekirdağ ilinde mevcut durum irdelenmiştir. Araştırmada Tekirdağ ilinin Merkez ilçe ile birlikte 9 ilçeden (Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Marmara ereğlisi, Muratlı, Saray, Şarköy), 257 köyden ve 33'ü belediye olmak üzere 290 yerleşim ünitesinden oluştuğunu belirlemiştir. Anketlerin uygulanmasında nitel araştırma tekniklerinde kullanılan metotlardan iz sürme (trace) yöntemi uygulamıştır. Tekirdağ ilinde kırsal kadın girişimciliğini olumsuz etkileyen etmenler içerisinde kadının sermayesinin olmaması, ya da erkeklerden daha az olması (% 93,4) ilk sırada yer almakta olup, bunu kadınların ev ve çocuklar ile ilgilenmeleri (% 90,8), kadın girişimciliğinde destek, teşvik vb. politikaların geliştirilmemiş olması (% 89,8), kadınların örgütlenmemiş olması (% 88,5) etmenler izlemektedir. En az engelin geleneksel inanç ve baskının olduğunu (% 41,0) saptamıştır.

Eryılmaz (2014), çalışmasında Türkiye de kadın girişimcilerin çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar Kahramanmaraş ili örneği üzerinde araştırma yapmıştır. Toplam 70 kadın girişimci ile anket yöntemine göre araştırma yapılarak, değerlendirilebilir nitelikteki 52 anket formu dikkate almıştır. Toplam 30 sorudan oluşan anket formunda yer alan bazı sorularda deneklerden birden fazla seçenek işaretlemeleri ve önem derecelerine göre sıralamalarını istemiştir. Bu tür sorulardan elde edilen yanıtların önem derecesi 1'den 3'e doğru göreceli olarak azalmakta olduğunu göstermiştir. Bu sebeple, önem derecesine göre

sıralanan seçenekler ağırlandırılarak, seçeneklerin toplam ağırlıklı oranlarını tespit etmiştir. Bu kapsamda kadın girişimcilerin gerekli önemi görememeleri sonucu işgücü piyasasında uzun soluklu yer alamadıkları ortaya çıkarmıştır. Kadın girişimciler sadece belirli sektörlerde varlıklarını kısmen sürdürmekte olduklarını ortaya koymuştur.

Batı ve İnel (2015), çalışmalarında Yalova ilinde kadın girişimcilerin iş-aile ve aile-iş bağlamında yaşadıkları çatışma zaman, gerginlik, davranış ve enerji boyutları ile incelenmiş; girişimin özellikleri ve girişimci profiline ait özgüven, risk alma ve inovatif olma özellikleri ile ilişkisini araştırmışlardır. Çalışmalarında Yalova'da Ticaret ve Sanayi Odası Kadın Girişimciler Kurulu'na kayıtlı 42 kadın girişimcinin 15'i ile yapılan derinlemesine görüşme sonuçları parametrik olmayan sınamalar ile analiz edilerek sonuçlar paylaşmışlardır. Öz yeterlilik ile çatışmaya bakıldığında davranış boyutu açısından öz yeterliliği yüksek olanlar daha az aile-iş çatışması yaşadıklarını belirlemişlerdir. Yani, kendine güven duygusu yüksek olan girişimciler evdeki rollerinde işten kaynaklı herhangi bir dengesizlik yaşamamakta olduklarını ortaya koymuşlardır.

Oyuryüz ve Gürel (2015), çalışmalarında Tekirdağ'da işletme sahibi olan kadınların iş-yaşam dengesi kurabilmeleri ile ilgili olası engel ve fırsatları tespit etmeyi amaçlamışlardır. Tarım ve tarıma dayalı sektörlerde işletme sahibi olan kadınların girişimcilik ve iş hayatında kadın olmak ile ilgili 22 farklı yargıya katılma düzeyleri değerlendirilmiş ve faktör analizi ile bulgular gruplandırmışlardır. İndirgenen faktörlere göre; kadınların iş-yaşam dengesi sağlamada engel veya fırsat olabilecek 6 faktör grubu tespit etmişlerdir. Analiz sonucunda yargıların faktör gruplarına dağılımı değerlendirilerek; "kişilik özellikleri, zaman darlığı, medeni durum, cinsiyete dayalı roller, sosyal pozisyon ve iletişimsel özellikler" başlıkları oluşturulmuş kadınların iş hayatı içinde kalıcı olabilmeleri için kendilerini ve işletmelerini sürekli geliştirmeleri sonucunu ortaya koymuşlardır.

Uzmay ve Karaturhan (2015), kırsalda kadın girişimci adaylarının girişim alanı tercihlerini etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin neler olduğunu belirlemek, kadın girişimci adaylarının tarım politikalarıyla ilgili görüşlerini ve beklentilerini ortaya koymak, kırsalda kadın girişimcilerin artırılması, alternatif faaliyet alanları ve tarım politikalarındaki etkinliklerinin artırılması için önerilerde bulunmayı amaçlamışlardır. KOSGEB tarafından projeleri desteklenmeye hak kazanan 50 kadın girişimci adayıyla yüz yüze anket yapmışlardır. Kadın girişimcilerin girişim alanı tercihlerini etkileyen faktörleri belirlemişlerdir. Kadın girişimci adaylarının hazırladıkları proje konuları incelediklerinde tercih ettikleri faaliyet

alanlarının tarım işletmelerinden elde ettikleri ürünleri işlemek ve pazarlamak, genelde kendi ürünlerini değerlendirerek kahvaltılık yiyecekleri yapmak, el sanatları ve diğer alanlar olduğu dikkati çekmek olduğunu belirlemişlerdir. Regresyon sonucuna göre, “kahvaltılık yiyecek yapmak” isteyenlerle, tarımsal ürününü işlemek ve pazarlamak isteyenler arasında yaş, yeniliklere açık olma pozitif ayırt edici özelliğe sahipken, kadınların tarım politikalarında etkin olup olmadığı görüşü, kültürel etkinliklere katılma sıklığı, tarım ürünleri fiyatlarında belirsizlik olup olmadığı görüşü negatif etkilediğini saptamışlardır.

Güresinli (2015), çalışmasında tarım sektöründe aile çiftçiliği, kadın ve genç istihdamı üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Bu çalışmasında aile çiftçiliği temel ekseninde yerli ve yabancı literatür taraması yapılmış olup kadın ve genç çiftçilerin tarım sektöründe kaynaklara erişim, örgütlenme ve tarımsal istihdam olanakları, ulusal ve uluslararası temel politika ve strateji belgeleri üzerinde durmuştur. Dünyadan ve ülkemizden örneklerle, alternatif tarım kolları, çeşitli perspektifleri değerlendirmiştir.

Özyılmaz (2016), bu çalışmada; girişimcilik ve kadın girişimciliği konularında literatür taraması yapılmış, kadın girişimcilerin iş kurma aşamasında ve işletme faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunlar ile kadın girişimcilerin aile yaşamındaki sorunlarının tespitini amaçlamıştır. Türkiye genelinde 1,457 kadın girişimcinin katıldığı anket çalışması ve 32 kadın girişimci ile yüz yüze görüşme yapılarak bulgular elde etmeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda, kadın girişimcilerin girişimcilik özelliklerini yüksek oranda sağladıkları, girişimci olma nedenlerinden en çok kendi işinin patronu olma ve kendini kanıtlama isteğinin baskın olduğu, iş kurarken en çok aile bireylerinden destek gördükleri, bunun da girişimci olmalarına önemli katkılar sağladığını tespit etmiştir.

Aşkın ve Barış (2016), çalışmalarında, kadınların istihdam olanaklarının artırılmasının önemli bir yolu olan kadın girişimciliğinde sosyal sermayenin etkisi Tokat İlinde incelemişlerdir. Bu çerçevede Tokat ilinde kadınların istihdama girişimci olarak katılımını artırma, istihdamdaki kadın girişimcilerin durumlarını iyileştirme yönünde sosyal sermayeden etkili bir şekilde yararlanılabilmesi için önerilerde bulunulmasını amaçlamışlardır. Araştırmada Tokat Sanayi ve Ticaret Odasına kayıtlı Tokat il merkezi ve ilçelerinde toplam 43 kadın üye ile yüz yüze anket çalışması yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda kadınların girişimci olarak istihdama katılımlarında, iş kurma ve sürdürme aşamalarında aileleri, akrabaları ve arkadaşlarından oluşan güçlü bağlar olarak adlandırılan sosyal sermaye faktörünün etkili olduğu, ancak kadın girişimciler için kaynakların elde edilmesi ve başarılı olmalarında güçlü bağlara nazaran daha büyük, daha fazla fırsatlar sunan

kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek kuruluşları ve sektördeki diğer firmalarla ile işbirliği anlamındaki, zayıf bağlarının yetersiz olduğuna ilişkin bulgulara ulaşmışlardır.

Kaçar (2018), çalışmasında Göksun ilçesindeki genç çiftçi projesinden hibe almış 45 üretici ile yüz yüze anket görüşmesi yapmıştır. Alınan bilgiler incelenerek dökümünü yapmış ve yorumlamıştır. Bu sonuçlara göre Göksun ilçesinde genç çiftçilere verilen hibelerin yetersiz olduğu, hibe konuları ile ilgili eğitim ve teknik destek sağlanması gerektiğini gözlemlemiştir.

Tatar (2018), çalışmasında kırsal alanda yaşayan kadınların girişimcilik üzerinde engel olan unsurları ortaya koyarak, girişimcilik algılarını belirlemek ve kadın girişimciliğini etkileyen faktörleri ortaya koymaya çalışmıştır. Bu kapsamda girişimcilik ve kadın girişimciliği kavramları çeşitli yönleriyle incelenerek kadınları girişimci olmaya yönlendiren faktörler, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmiştir.

### **3. MATERYAL VE YÖNTEM**

#### **3.1. Materyal**

Araştırmada esas olarak tarımda kadın girişimcilerin genç çiftçi projesinden yararlanmalarının etkilerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda kullanılacak materyalin büyük çoğunluğunu 2017 yılı Nisan-Mayıs aylarında Kahramanmaraş ilinde genç çiftçi projesinden faydalanan 115 kadın girişimcilerle anket yoluyla derlenen veriler oluşturmuştur. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış anket formları bizzat araştırmacı tarafından kişisel görüşme yoluyla doldurulmuştur. Böylece analize esas teşkil edecek birincil veriler doğrudan doğruya örneğe çıkan genç çiftçi projesinden yararlanan kadın girişimcilerle elde edilmiştir. Anket formunda üreticilere sosyo-demografik özellikleri, tarımsal faaliyetleri, tarımsal işletmeleri hakkında ve kadın girişimciliği ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Araştırmanın ikincil verilerini ise araştırma bölgesinde bulunan ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi ve belgeleri ile konu ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar oluşturmaktadır.

#### **3.2. Yöntem**

##### **3.2.1. Örneklem Yöntemi**

Araştırma örnekleminin belirlenmesinde evrendeki her birimin örnekleme katıldığı, küçük ve coğrafi olarak belirli bir alanda yoğunlaşan evrenler için kullanılan tamsayım metodu uygulanmıştır (Gönç Şavran, 2009). 2016 yılında Kahramanmaraş ilinde merkez ilçelerde hak kazanan kişi sayısı toplam 192 kişidir. Bu destek kapsamında 192 kişiden 160 genç girişimci kadındır. Bu çalışmada sadece 160 genç kadın girişimci baz alınarak 115 kadın girişimci ile yüz yüze anket yapılmıştır. Kahramanmaraş ili merkez ilçeleri köylerinde Genç çiftçi projesi desteği alarak kendi işletmesini kuran 160 kadın girişimci sayısı göz önünde bulundurulduğunda, bu sayının %72'sine ulaşıldığını, dolayısıyla da örneklemin temsil gücünün yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Kalan %28'lik dilimin ise bir kısmına ulaşamamış, bir kısmına ise ulaşılsa bile kişilerle iletişime geçilememiştir.

##### **3.2.2. Analiz Yöntemi**

Analiz yöntemi olarak ise, anket sonucu elde edilen verilerin Excel programına girildikten sonra, SPSS programından yararlanılmış olup, tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Kadınların tutum ve düşüncelerinin belirlenmesinde 5'li Likert ölçeği kullanılmış ve elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

5'li likert soruların ortalaması "katılma durumu" kapsamında değerlendirilmiştir. Aşağıda sıralanan ortalama aralıklarına göre kategori belirlenmiştir.

1.00-2.00 = hiç katılmıyorum

2.00-3.00 = katılmıyorum

3.00-4.00 = orta derece katılıyorum

4.00-5.00 = katılıyorum

5.00 = kesinlikle katılıyorum





## 4. ARAŞTIRMA BULGULARI

### 4.1. Kadın Girişimcilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma kapsamında ele alınan 115 kadın girişimcinin sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemek amacıyla yaş, eğitim düzeyi, medeni durumu, aile büyüklüğü vb. kriterlerle birlikte, ailelerin gelirlerini, tecrübelerini, eşlerinin mesleği ile ilgili olarak elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur.

Genel olarak kadınların tarımsal uğraşları olduğu bilinmekle birlikte bunların ne kadarının bitkisel üretimle, ne kadarının hayvansal üretimle ve diğer işlerle uğraştıklarının bilinmesi, çalışmayla ilgili değerlendirmelerde etkili olmuştur.

Yapılan araştırma sonucu elde edilen verilerin analizinde öncelikle katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumları gibi demografik özellikleri yüzde ve frekans dağılımları şeklinde belirlenmiştir. Çizelge 4.1.'de kadın girişimcilerin demografik bulguları yer almaktadır. Kadın girişimcilerin yaş ortalamalarının 27,24 yıl olduğu gözlenmektedir. Kadın girişimcilerin aile birey sayısı ortalama 4,90, ailedeki çocuk sayısı ortalaması ise 2,20 kişidir. Kadın girişimcilerin tarımsal deneyimi yaklaşık 7 yıl olarak belirlenmiştir. Aylık ortalama hane geliri 1490,20 TL'dir. Bireysel aylık gelir 1271,67 TL'dir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1. Kadın Girişimcilerin Sosyo- Demografik Özellikleri

	Min.	Maks.	Ortalama	Std. Sapma
Yaş (yıl)	18	40	27,24	5,88
Aile Birey Sayısı (kişi)	2	11	4,90	1,65
Aile Çocuk Sayısı (kişi)	1	5	2,20	0,95
Tecrübe (yıl)	1	25	6,98	6,30
Aylık Toplam Gelir (TL /Ay)	200	12000	1490,20	1463,58
Bireysel Aylık Gelir (TL /Ay)	30	12000	1271,67	3406,72

Ankete katılan kadın girişimcilerin eğitim durumlarına bakıldığında %0,9'un okuryazar olmayan, %0,9'un okuryazar, %37,4'ünün ilkokul, %47,8'inin ortaokul, %10,4'ünün lise, %1,7'sinin yüksekokul, %0,9'unun üniversite eğitimine sahip oldukları görülmüştür (Çizelge

4.2). Buna göre Kahramanmaraş'ta girişimcilik faaliyetinde bulunan kadın girişimcilerin önemli bir oranının (yaklaşık %85) ilk ve ortaöğretim gibi bir eğitim seviyesine sahip oldukları söylenebilir. Bu konuyla ilgili olarak Türkiye'de kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalarda, üniversite veya benzer yüksek okul mezunu kadın girişimcilerin oranı %15 olarak belirlenmiştir (Yetim, 2008). Araştırma verilerine göre Kahramanmaraş'ta girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların eğitim seviyesinin, Türkiye ortalamasına göre düşük olduğu ifade edilebilir. Kadın girişimcilerin medeni durumuna bakıldığında %98,3'ünün evli, %1,7'sinin bekar olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.2). Bu verilere göre evli kadınların önemli bir çoğunluğunun girişimcilik faaliyeti içerisinde oldukları belirtilebilir. Kadın girişimcilerin eşlerinin mesleği araştırıldığında %4,7'sinin esnaf, %1,7'sinin memur, %19,1'inin işçi, %21,7'sinin serbest meslek, %4,3'ünün işsiz, %40,0'ının çiftçi olduğu, geri kalan kısmın diğer meslek grubunda olduğu belirlenmiştir. Ankete katılanların konutlarının %8,7'sinin kira, %32,2'sinin kendi mülkü, %59,1'inin akrabaya ait olduğu belirlenmiştir. Kadın girişimcilerin %95,7'sinin başka gelir kaynağının olmadığı %4,3'ünün başka gelir kaynağının olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Kadın Girişimcilerin Sosyo-Ekonomik Özellikleri

		Frekans	%
Eğitim	Okuryazar Olmayan	1	0,9
	Okuryazar	1	0,9
	İlkokul	43	37,4
	Ortaokul	55	47,8
	Lise	12	10,4
	Yüksekokul	2	1,7
	Üniversite	1	0,9
Medeni durum	Evli	113	98,3
	Bekar	2	1,7
Eşin mesleği	Esnaf	5	4,3
	Memur	2	1,7
	İşçi	22	19,1
	Serbest meslek	25	21,7
	İşsiz	5	4,3
	Çiftçi	46	40,0
	Diğer	7	6,1
Konut durumu	Kira	10	8,7
	Kendi mülkü	37	32,2
	Akraba	68	59,1
Başka gelir kaynağı	Evet	5	4,3
	Hayır	110	95,7

#### 4.2. Kadın girişimcilerin girişimcilik üzerine alınan fikirler

Ankete katılan kadın girişimcilerin girişimcilik özellikleri ile verilen bulgulara bakıldığında ailede başka girişimci olması durumu, %7,8'sinin ailede başka girişimci olduğu, %92,2'sinin olmadığı tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin %5,2'sinin yürüttüğü başka mesleğinin olduğu, %94,8'inin olmadığı, %66,1 'sının bu iş dışında başka faaliyetinin olmadığı, %33,9'unun ise başka bir faaliyette bulunacağı tespit edilmiştir. %80,0'inin girişimcilikten sonra imajında iyi yönde değişim olduğu, %20,0'sinin herhangi bir değişiklik olmadığı tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin %87,0'ünün girişimciliği başka kadınlara tavsiye ettiği, %13,0'ının tavsiye etmediği tespit edilmiştir (Çizelge 4.3).

Çakıcı (2006), Mersin ilinde yaptığı çalışmada kadın girişimcilerin kendisine olan bakış açısının olumlu yönde değiştiğini belirten 95 kadın girişimcinin yanıtları dört temaya ayırmıştır. Bunlar; yeteneklerin keşfedilmesi, yeni bilgi ve beceriler edinme, özgüven artışı ve çevrenin genişlemesi şeklinde belirlemiştir.

Çizelge 4.3. Kadınların Girişimcilik Konusunda İfadeleri

		Frekans	%
Ailede Başka Girişimci Olması Durumu	Evet	9	7,8
	Hayır	106	92,2
Yürüttüğü Başka Mesleğinin Olması Durumu	Evet	6	5,2
	Hayır	109	94,8
Bu İş Dışında Başka Faaliyeti	Hiçbir iş yapmazdım	76	66,1
	Başka bir faaliyette bulunurdum	39	33,9
Girişimcilikten Sonra İmajında Değişim	Evet, iyi yönde	92	80,0
	Herhangi bir değişiklik olmadı	23	20,0
Girişimciliği Başka Kadınlara Tavsiye Etme Durumu	Evet	100	87,0
	Hayır	15	13,0

Araştırmada kadın girişimciler girişimciliğin sağlamış olduğu avantajları bir işle meşgul olma, evin bütçesine katkıda bulunma, maddi özgürlük, kendine güven, başarıma duygusu, yaşamdan duyulan memnuniyet, başkalarına istihdam olanağı sağlayabilmek ve toplumda statünün yükselmesi gibi yargılarına katıldıkları tespit edilmiştir (Çizelge 4.4).

Şahin (2006), çalışmasında araştırmaya katılan kadın girişimcilere göre “başarıma duygusu” (127), girişimci olmanın sağladığı yüksek bir avantaj olarak görülmekte olduğunu belirtmiştir. Bu durumda kadınların girişimlik faaliyetini gerçekleştirirken ağırlıklı olarak “bir işi başarmak, bir şeyler üretmek ya da ortaya koymak ve maddi olarak herhangi birine veya

bir yere bağı olmamak, ailenin bütçesine katkıda bulunmak” noktalarında kendilerini avantajlı gördüğünü belirtmiştir.

Çizelge 4.4. Girişimciliğin Sağlamış Olduğu Avantajlar

	Ort.	Std.sapma	Katılma Durumu
Kendine Güven	3,9	1,15	Orta derecede katılıyorum
Başarma Duygusu	3,9	1,20	Orta derecede katılıyorum
Yaşamdan Duyulan Memnuniyet	3,9	1,34	Orta derecede katılıyorum
Toplumdaki Sosyal Statü	3,8	1,29	Orta derecede katılıyorum
Başkalarına İstihdam Olanağı Sağlayabilmek	3,7	1,37	Orta derecede katılıyorum
Bir İşle Meşgul Olma	3,6	1,35	Orta derecede katılıyorum
Evin Bütçesine Katkıda Bulunma	3,4	1,49	Orta derecede katılıyorum
Maddi Özgürlük	3,4	1,47	Orta derecede katılıyorum
Herhangi Bir Avantajı Yok	2,4	1,48	Katılmıyorum

1) Hiç katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Orta derecede katılıyorum 4) Katılıyorum 5) Tamamen katılıyorum

Araştırmada kadın girişimciler risk üstlenebilme yetenekleri, kendine güven ve cesaret, sabırlı ve hoşgörülü, insanlarla kolay iletişim kurma, yönetim becerisine sahip olma, eğitim ve deneyimlere güvenme, hırslı ve kararlı bir yapı, sorunlara çözüm odaklı yaklaşım, özverili ve çalışkan bir yapı olma yargılarına katılmaktadırlar (Çizelge 4.5). Özellikle erkeklere göre kadın girişimcilerin doğaları gereği olaylara karşı daha duyarlı, daha sakin, daha yoğun insan ilişkilerine sahip olmaları, örgütsel ve çevresel kaynakları daha etkin kullanma gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla kadın girişimcilerin sosyal sermayeyi harekete geçirme konusunda oldukça yetenekli oldukları ifade edilebilir. Buna göre kadın girişimciler, genel kabul gören girişimcilik özelliklerine daha fazla vurgu yapmışlardır.

Gözek (2006), Girişimci adaylarının büyük bir çoğunluğu genel anlamda kendi işini kurabilmek için gerekli olan niteliklerden risk üstlenebilmenin (%54.4) en önemlisi olduğunu belirtmiştir. Bunun dışında sermaye sahibi olmanın (%10.3) ve organizasyon becerilerine sahip olmanın (%8.8) da gerekli olduğunu ön plana çıkarmıştır.

Sosyal (2010), Kahramanmaraş'ta faaliyette bulunan kadın girişimcilerin kendi kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise kadın girişimciler, “iyi iletişim kuran” cinsiyet rolünü en önemli girişimcilik özelliği (%45) olarak belirtmiştir. Memiş ve ark. (2007) GAP bölgesindeki araştırmasında girişimciler için %65 ile cesaret en önemli özellik olarak görülmektedir. Toplamda kadın girişimcilerin cesareti bir girişimci için en önemli özellik olarak değerlendirmeleri, girişimci kişiliğin en temel özelliklerinden olan “risk alabilme” ile açıklamıştır.

Çizelge 4.5. Kadın Girişimcilerin Kişilik Özellikleri

	Ort.	Std. Sapma	Katılma Durumu
Özverili ve Çalışkan Bir Yapım Vardır	4,5	0,90	Katılıyorum
İnsanlarla Kolay ve İyi İletişim Kurarım	4,5	0,89	Katılıyorum
Yönetim Becerisine Sahibim	4,5	0,87	Katılıyorum
Hırslı ve Kararlı Bir Yapım Vardır	4,4	1,11	Katılıyorum
Sorunlara Çözüm Odaklı Yaklaşırım	4,4	0,84	Katılıyorum
Kendime Güvenim ve Cesaretim Vardır	4,4	0,89	Katılıyorum
Sabırlı ve Hoşgörülü Bir İnsanım	4,4	1,10	Katılıyorum
Risk Üstlenebilme Yeteneğim Vardır	4,3	0,97	Katılıyorum
Aldığım Eğitim ve Deneyimlerime Güvenirim	4,1	1,32	Katılıyorum

1) Hiç katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Orta derecede katılıyorum 4) Katılıyorum 5) Tamamen katılıyorum

Araştırmada kadın girişimciler hiçbir sorunla karşılaşmadım yargısına orta derecede katılmaktadırlar. Ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım, bilgi eksikliği ve tecrübesizlikten dolayı sorun yaşadım, başarısızlık beklentisi, donanım araç gereç mal teslimi vb. konular, aile ilişkileri aşırı yorgunluk, toplumda kadına atfedilen değer güvensizlik, toplumun geleneksel baskısı, pazardaki erkek hakimiyeti yargılarına hiç katılmamaktadırlar (Çizelge 4.6).

İplik (2012), çalışmasında kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunların başında iş kadınlığına çevrenin olumsuz bakışı (3,89) ve sermaye temini (3,85) sorunları

geldiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, uygun materyal temini (3,17), deneyimsizlik (3,15), pazarda tanınmamış olmak (3,04), bilgi eksikliği (2,94), ekonomik belirsizlik (2,83) ve aile ile ilgili sorunlar (2,64) sorunlarının da kadın girişimcilerin iş kurmalarında karşılaştıkları diğer önemli sorunlar olarak ortaya çıkmıştır. Bürokratik işlemler (2,29) ve uygun eleman temini (2,15) sorunları ise araştırmaya katılan kadın girişimcilerin karşılaştıkları diğer sorunlara göre nispeten daha az önemli olduğunu tespit etmiştir.

Sayın (2011), Aydın ilindeki ankete katılan kadın girişimcilerin % 82,4'ü, toplumun kadın girişimcilere bakış açısı ve onları algılamalarının kadının çalışma yaşamındaki konumunu etkilediğini tespit etmiştir.

Çizelge 4.6.Kadın Girişimcilerin İşletmelerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunlar

	Ort.	Std. sapma	Katılma Durumu
Hiçbir Sorunla Karşılaşmadım	3,5	1,69	Orta derecede katılıyorum
Bilgi Eksikliği ve Tecrübesizlikten Dolayı Sorun Yaşadım	1,6	1,22	Hiç katılmıyorum
Aşırı Yorgunluk	1,5	1,11	Hiç katılmıyorum
Donanım, Araç-Gereç, Mal Teslimi vb. Konular	1,4	0,99	Hiç katılmıyorum
Başarısızlık Beklentisi	1,3	0,95	Hiç katılmıyorum
Toplumun Geleneksel Baskısı	1,3	0,91	Hiç katılmıyorum
Pazardaki Erkek Hâkimiyeti	1,3	0,93	Hiç katılmıyorum
Ailevi Nedenlerden Dolayı Sorun Yaşadım	1,3	0,95	Hiç katılmıyorum
Aile İlişkileri	1,2	0,67	Hiç katılmıyorum
Toplumda Kadına Atfedilen Değer Güvensizlik	1,2	0,90	Hiç katılmıyorum

1) Hiç katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Orta derecede katılıyorum 4) Katılıyorum 5) Tamamen katılıyorum

Araştırmada kadın girişimciler Türkiye’de kadın girişimciler giderek daha fazla desteklenmektedir görüşüne tamamen katılmaktadırlar. İletişim yetenekleri girişimcilik konusunda kadınlara avantaj sağladığı ifadesine katıldıklarını, internet kadın girişimcileri olumlu yönde etkiler ifadesine orta derecede katıldıklarını, kadınların girişimci olması daha

zor ifadesine katılmadıklarını, girişimci olmak diğer sorumlulukları engel teşkil ediyor ifadesine ise hiç katılmamaktadırlar (Çizelge 4.7).

Çakıcı (2006), Mersin ilinde ki çalışmasında kadın girişimcilerin çoğunluğu (%68,6), sayılarının artırılabilmesi ve gelişmelerinin sağlanabilmesinin öncelikle devletin destekleyici politikalarına bağlı olduğu görüşünde birleştirmiştir. Kadınların önemli bir kesimi de, kadın girişimcileri destekleme merkezi kurulmasını önermiştir.

Çizelge 4.7. Kadın Girişimcilerle İlgili İfadeler

	Ort.	Std. sapma	Katılma Durumu
Türkiye’de Kadın Girişimciler Giderek Daha Fazla Desteklenmektedir.	4,8	0,85	Katılıyorum
İletişim Yetenekleri Girişimcilik Konusunda Kadınlara Avantaj Sağlar.	4,2	1,13	Katılıyorum
İnternet Kadın Girişimcileri Olumlu Yönde Etkilemektedir.	3,1	1,69	Orta derecede katılıyorum
Kadınların Girişimci Olması Daha Zor	2,5	1,55	Katılmıyorum
Girişimci Olmak Diğer Sorumluluklarıma Engel Teşkil Ediyor.	1,3	0,88	Hiç Katılmıyorum

1) Hiç katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Orta derecede katılıyorum 4) Katılıyorum 5) Tamamen katılıyorum

Ankete katılan kadın girişimciler örgütlenme durumu %42,6’sının çiftçi kayıt sistemine kayıtlı, %50,4’ünün tarım sigortasının olduğu, %8,7’sinin ziraat odasına üyeliğinin olduğu, %4,3’ünün üretici birliğine üyeliğinin olduğu, %4,3’ünün damızlık yetiştiriciliği üyeliğinin olduğu, %0,9’unun sulama birliği üyeliğinin olduğu, %0,9’unu tarım kredi kooperatif üyeliğinin olduğu, %1,7’sinin tarımsal kalkınma üyeliğinin olduğu, tespit edilmiştir (Çizelge 4.8). Yapılan görüşmelere bakıldığında kadın girişimcilerin daha fazla örgütlenmesine ihtiyaç olduğu görülmüştür.

Sayın, (2011), Aydın ilinde yapmış olduğu çalışmasında kadın girişimcilerin %61,8’i, Türkiye’de kadın girişimcilerin örgütlenme düzeyi yeterli olmadığını tespit etmiştir. Anket uygulanan kadın girişimcilerin %76,5’unun, kadın girişimcilerin örgütlenmelerinin, sorunların çözümüne katkı sağladığını belirlemiştir.

Çizelge 4.8. Kadın Girişimcilerin Örgütlenme Durumu

		Frekans	%
Çiftçi Kayıt Sistemi	Evet	49	42,6
	Hayır	66	57,4
Tarım Sigortası Yaptırma	Evet	58	50,4
	Hayır	57	49,6
Ziraat Odası Üyeliği	Evet	10	8,7
	Hayır	105	91,3
Üretici Birliği Üyeliği	Evet	5	4,3
	Hayır	110	95,7
Damızlık Yetiştiriciliği Üyeliği	Evet	5	4,3
	Hayır	110	95,7
Sulama Birliği Üyeliği	Evet	1	0,9
	Hayır	114	99,1
Tarım Kredi Kooperatifi Üyeliği	Evet	1	0,9
	Hayır	114	99,1
Tarımsal Kalkınma Üyeliği	Evet	2	1,7
	Hayır	113	98,3

Ankete katılan kadın girişimcilerin %90,4'ünün il/ ilçe tarım müdürlüğü çalışanları, %7,0'nın TV, radyo, %13,0'ının internet, %0,9'unun gazete ve dergi, %24,3'ünün akraba, eş, dost, %03,5'inin ise tarım danışmanı tarımsal bilgi kaynakları oluşturmaktadır (Çizelge 4.9).

Erçoban (2009), göre dağ köylerinde kadınların %77,97'si tarımsal faaliyetleri eşinden ve akrabasından öğrendiğini, %16,95'i kendisi uygulayarak öğrendiğini belirtmiştir. Ova köylerinde ise kadınların %73,81'i eşinden ve akrabasından öğrendiğini, % 4,76'sı kendisi uygulayarak öğrendiğini belirtmiştir. Yayım elemanlarından öğrenenlerin oranı ise dağ köylerinde %5,08 iken ova köylerinde %21,43 olarak tespit etmiştir. Tarımsal faaliyeti öğrenme adına kadınların hiçbirinin gazete, televizyon ve radyodan yararlanmadığını ortaya koymuştur.



Çizelge 4.9. Kadın Girişimcilerin Tarımsal Bilgi Kaynağı

		Frekans	%
İl /İlçe tarım müdürlüğü çalışanları	Evet	104	90,4
	Hayır	11	9,6
TV, Radyo	Evet	8	7,0
	Hayır	107	93,0
İnternet	Evet	15	13,0
	Hayır	100	87,0
Gazete, dergi	Evet	1	0,9
	Hayır	114	99,1
Akraba, eş, dost	Evet	28	24,3
	Hayır	87	75,7
Tarım danışmanı	Evet	4	03,5
	Hayır	111	96,5

Ankete katılan kadın girişimcilerin girişimci olma nedenleri arasında ailenin ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik bağımsızlık kazanmak, kendi işinin patronu olmak, zamanını değerlendirmek, yüksek kazanç elde etmek ve ideallerini gerçekleştirmek yargılarına tamamen katılmaktadırlar. İş bulamadıkları ve finansal destek verildiği için de bu girişimde bulduklarını iletmişlerdir. İkinci neden olarak bilgi beceri değerlendirmek, mesleklerini yapmak, toplumda statümü yükseltmek, ün sahibi olmak düşüncesi takip etmektedir. Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım gibi diğer nedenler ise kadın girişimcilerin sadece birkaçı tarafından katılmadıklarını aktarmışlardır (Çizelge 4.10).

Onay (2013), çalışmasında kadınları girişimci olmaya yönelten ilk üç neden incelendiğinde birinci derecede önemli olan sebep aile ihtiyaçlarını karşılama ve ekonomik bağımsızlık şeklinde ifade edilen “geçim” kaygısıdır. Bunu, ideallerin gerçekleştirilmesi ve iş hayatına atılma olarak ifade edilen “gelecek” düşüncesi takip etmektedir. Mesleğini yapma düşüncesi ve kendisine farklı bir sosyal ortam yaratma yeni ilişkiler geliştirme olarak ifade edilen statü fikri, kadınları girişimci olmaya yönelten sebeplerde önemli görülen bir neden olarak ortaya koymuştur.

Şahin (2016) Konya ilinde yaptığı çalışmasında araştırmaya katılan kadın girişimcilerin önemli bir çoğunluğu (4,37) “aile ihtiyaçlarını karşılamak için” girişimci olmaya karar vermiş olduklarını belirtmiştir.

Çizelge 4.10.Kadınların Girişimci Olmalarını Etkileyen Nedenler

	Ort.	Std. Sapma	Katılma Durumu
Kendi işimin patronu olmak için	4,47	0,87	Katılıyorum
Yüksek kazanç elde etmek için	4,44	0,90	Katılıyorum
Ekonomik bağımsızlık kazanmak için	4,43	0,87	Katılıyorum
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak	4,39	0,95	Katılıyorum
Zamanımı değerlendirmek için	4,38	0,95	Katılıyorum
Finansal destek ve teşvik verildiği için	4,35	1,21	Katılıyorum
Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için	4,23	1,14	Katılıyorum
İş Bulamadığım İçin Girişimde Bulundum	4,04	1,48	Katılıyorum
Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirmek	3,83	1,39	Orta derecede katılıyorum
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda prestij ve ün sahibi olmak	3,77	1,45	Orta derecede katılıyorum
Mesleğimi yapmak	3,25	1,69	Orta derecede katılıyorum
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım	2,83	1,83	Katılmıyorum

1) Hiç katılmıyorum 2) Katılmıyorum 3) Orta derecede katılıyorum 4) Katılıyorum 5) Tamamen katılıyorum

### 4.3. Kadın Girişimcilerin Genç Çiftçi Destek Projesi Kapsamında Bitkisel ve Hayvansal Üretim Faaliyetleri

Ankete katılan kadın girişimcilerin üretim faaliyetleri incelendiğinde %58,3'ünün büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, %21,7'sinin küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, %3,5'inin arıcılık ile uğraştığını, %6,1'inin ipekböceği yetiştiriciliği ile uğraştığını, %4,3'ünün meyvecilik, %1,7'sinin seracılık, %4,3'ünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği ile uğraştığını tespit edilmiştir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Kadın Girişimcilerin Üretim Faaliyetleri

	Frekans	%
Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği	67	58,3
Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği	25	21,7
Arıcılık	4	3,5
İpekböceği yetiştiriciliği	7	6,1
Meyvecilik	5	4,3
Seracılık	2	1,7
Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği	5	4,3
Toplam	115	100,0

Kadın girişimcilerin ortalama 35,66 da tarla, 12,75 da bahçe, 8,83 da bağ arazisine sahip oldukları görülmüştür (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Arazi Varlığı (da)

	Min.	Maks.	Ortalama	Std. Sapma
Tarla	0	200	10,54	47,65
Bahçe	0	50	1,33	15,02
Bağ	0	30	0,46	11,07

Ankete katılan kadın girişimcilerin bitkisel üretim faaliyetine katılma durumları, %27,8'i toprak hazırlamaya katıldığı, %72,2'sinin katılmadığı tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin %29,6'sının ekime katıldığı %70,4 katılmadığı, %27,0 çapalama yaptığı, %83,0 çapalama yapmadığı, %24,3 sulama yaptığı, %75,7'sinin yapmadığı, ilaçlama %24,3'ünün yaptığı, %75,7'sinin yapmadığı, hasat %24,3'ünün yaptığı, %75,7'sinin yapmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13.Kadın Girişimcilerin Bitkisel Üretim Faaliyetine Katılma Durumu

		Frekans	%
Toprak hazırlama	Evet	32	27,8
	Hayır	83	72,2
Ekim	Evet	34	29,6
	Hayır	81	70,4
Çapalama	Evet	31	27,0
	Hayır	84	83,0
Sulama	Evet	28	24,3
	Hayır	87	75,7
İlaçlama	Evet	28	24,3
	Hayır	87	75,7
Hasat	Evet	28	24,3
	Hayır	87	75,7

Ankete katılan kadın girişimcilerin hayvan varlığı destek ile birlikte verilen hayvan sayısı ve kendi hayvan sayısı dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Kadın girişimcilerin buzağı sayısı ortalama 2,11 adet, dana sayısı ortalama 5,30 adet, düve ortalama 5,62 adet, tosun ortalama 2,27 adet, inek ortalama 4,00 adet, keçi ortalama 25,00 adet, koyun ortalama 37,64 adet, tavuk ortalama 453,50 adet, arı kovanı ortalama 57,50 adet, koç ortalama 1,95 adet, teke ortalama 2,00 adet, kuzu ortalama 4,25 adet olarak tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin ölen hayvan sayısı büyükbaş ortalama 1,38 adet, küçükbaş hayvan sayısı ortalama 2,50 adet, tavuk hayvan sayısı ortalama 83,50 adet, arı telef olan ortalama 14,50 adet olarak tespit edilmiştir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Kadın Girişimcilerin Hayvan Varlığı

Hayvan varlığı (Adet)	Frekans	%	Min.	Maks.	Ortalama	Std. Sapma
Buzağı	18	15,7	1	8	2,11	1,77
Dana	10	8,7	1	20	5,30	6,70
Düve	68	59,1	2	8	5,62	0,73
Tosun	15	13,0	1	20	2,27	4,90
İnek	31	27,0	1	60	4,00	10,49
Keçi	3	2,6	20	35	25,00	8,66
Koyun	22	19,1	34	44	37,64	1,96
Tavuk	8	7,0	8	750	453,50	207,07
Arı kovanı	4	3,5	40	110	57,50	35,00
Koç	22	19,1	1	2	1,95	0,21
Teke	3	2,6	2	2	2,00	
Kuzu	8	7,0	1	10	4,25	3,61
Büyükbaş Ölen	8	7,0	1	3	1,38	0,74
Küçükbaş Ölen	10	8,7	1	5	2,50	1,26
Tavuk Ölen	5	4,3	7	150	83,40	63,97
Arı Telef Olan	2	1,7	3	25	14,00	15,55

## 5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye’de girişimcilik iş imkânı açısından önemli bir yere sahiptir ve özellikle kadın girişimcilerin payı yüksektir. Tarım sektöründe kadınların istihdam oranı 2017 yılı verilerine göre %28,7’lerdedir.

Kadın girişimciliğinde kırsal alanda üretimin sürekliliğini belirleyen bazı nedenler vardır. Bunlardan en önemlisi kadınların bu girişimde desteklenmeleri üretime katılmalarını sağlamaktadır. Bu çalışmada, Kahramanmaraş ilinde 18-40 yaş arası genç çiftçi projesinden yararlanan kadın girişimcilerin mevcut durumları ve aile çiftçiliğine katkıları incelenmiştir. Burada ilk olarak kadın girişimciliği ve genç çiftçi projesi üzerinde durulmaya çalışılmış, sonrasında sözü edilen diğer faktörlere ilişkin sonuçlar paylaşılmıştır. Bu katılımda kadın girişimcilerin öz sermayesi geliri, pazar durumu ve işgücü olanakları önemlidir. Program ile kırsal alanda genç kadınlara yönelik sürdürülebilir iş olanaklarının yaratılması, mevcut istihdam olanaklarının korunması, bu sayede kırsal alanların ekonomik faaliyet düzeylerinin artırılması, kırsal nüfusun azalmasının önlenmesine katkıda bulunulması ve farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda destekten faydalanan 192 kişiden sadece 115 kadın girişimci ile görüşülmüştür. Kadın girişimcilerin yaş ortalaması 27,24, tarımsal deneyimleri ortalama 6,98 yıl olduğu sonucunu varılmıştır. Bölgede kadın girişimcilerin destek öncesinde de tarımla uğraştıklarını ve üretime katıldıklarını söylemek mümkündür.

Kadın girişimcilerin eğitim durumlarına bakıldığında genel ortalama yaklaşık %55 inin ortaokul mezunu olduğu, eşlerinin mesleği yarısından fazlasının çiftçi kendi işlerini yaptıkları ve büyük çoğunluğunun evli olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak destekten faydalanan kadın girişimcilerin eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir. Bir sonraki destek projelerinde eğitim seviyesi yüksek olan genç girişimcilerin tarımda istihdam olanağı sağlamak, tarımda sürdürülebilirliğinin sağlanmasında teknik metotlarla kalkınmasında önemli katkı sağlayacaktır.

Kadın girişimcilerin bu destek sonrasında imajlarında değişim olup olmaması ise %80,0’inin iyi yönde olduğu, %87,0’ının girişimciliği başka kadınlara tavsiye ettiği, %13,0’ünün tavsiye etmediği gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında desteğin kadın girişimcilere çok büyük yararının olduğu bilinç düzeyinin değiştiğinin, kendilerine güven geldiğinin ve ekonomik olarak güçlerinin arttığının ve bütün kadınların bu destekten yararlanıp girişimci olmalarını tavsiye ettiklerinin sonucuna varılmıştır.

Araştırma kapsamındaki kadın girişimcilerin işletmelerinin kurarken karşılaştıkları sorunlar, ailevi nedenlerden dolayı, bilgi eksikliği ve tecrübesizlikten dolayı, başarısızlık beklentisi, donanım araç gereç mal teslimi vb. konular kısmen sıkıntı yaşadıkları genel olarak bakıldığında ise kadın girişimcilerin çocukluktan bu yana tarımla iç içe oldukları için bu sorunlar engel teşkil etmediği sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre kırsal kesimde yaşayan kadın girişimcilerin verilen hibelerin daha verimli hale getirmek için gerekli olan bilgi ve teknik destek ile bilgi eksiklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Kadın girişimcilerin özelliklerini, karşılaştıkları güçlükleri, çalışma koşullarını, yönetim biçimlerini, işlerini kurma ve geliştirme biçimlerini ve destek beklentilerini ortaya koyan geniş çaplı araştırmalara gereksinim duyulmaktadır. Literatürde kadın girişimcilerin girişimcilik sürecinde karşılaştıkları sorunları, çevresel etkileri, ayrıca bu süreçte onlara destek olabilecek bir örgütün etkilerini araştıran bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durum çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, kadın girişimcilik literatürün de çok önemli bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir.

Kadın girişimcilerin örgütlenme durumuna bakıldığında %42,6'sının çiftçi kayıt sistemine kayıtlı, %50,4'ünün tarım sigortasının olduğu belirlenmiştir. Kadın girişimcilerin %8,7'sinin ziraat odasına üyeliğinin olduğu, %4,3'ünün üretici birliğine üyeliğinin olduğu, %4,3'ünün damızlık yetiştiriciliği üyeliği, %0,9'unun sulama birliği üyeliği, %0,9'unu tarım kredi kooperatif üyeliği, %1,7'sinin tarımsal kalkınma üyeliğinin olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında kadın girişimcilerin yarısından fazlasının örgütlenme durumunun olmadığı görülmektedir. Anket aşamasında birebir görüşme esnasında sigorta maliyetlerinin karşılayamadıkları, üyelik olduğu zaman masraflarının artacağı kanısına vardıkları için bu gibi örgütlenme durumlarına uzak durdukları görülmüştür. Tarım sigortası masraflarının hibe desteğinin içerisinde karşılanmalı ve diğer üyelik işleri için destek miktarının artırılmalı diye talepte bulunmaktadırlar.

Kadın girişimciler, girişimcilik faaliyetleriyle ilgili olarak bazı kaynaklardan yararlanmasının yanı sıra kurumsal kaynaklı bilgi kanallarına da yönelmektedir. Bu bilgiler aracılığıyla iş kurma ve devam ettirme konusunda sorunlarla karşılaşan kadın girişimciler, gereksinim duydukları bilgi ve beceri olarak eşler ve arkadaşlar aracılığıyla edinmenin yanı sıra, danışmanlık hizmetleri ve eğitim olanakları ile yeni bilgi kaynaklarına erişip, bilgi birikimlerini zenginleştirebilmektedir. Ayrıca kadınlar arasında dayanışmayı ve örgütlenmeyi artıran girişimci kadınların mesleğe yönelik olarak yararlandıkları kurumsal eğitim hizmetleri, büyük bir öneme sahiptir.

Türkiye’de yapılan kadın girişimciliğine yönelik çalışmaların çeşitlendirilmesi, pek çok yönden olumlu sonuçları doğuracaktır. Çünkü girişimcilik, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamla bütünleşmesinin alternatif bir yolu olarak giderek önem kazanmaktadır. Kadın girişimciliğini özendirilecek ve destekleyecek politikaların, özellikle kadın girişimcilerin örgütlenme yeterliliklerine yönelik olması gerekmektedir. Kadınlar arasında dayanışmayı, birlikte hareket etme yeteneğini geliştirecek uygulamalara gereksinim duyulmaktadır. Bunun için kooperatifçiliğin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kooperatifler sürdürülebilir kalkınmanın ve gelişmenin sağlanmasında toplumun refah seviyesini yükseltmede önemli role sahiptir. Kooperatifler; ortaklarının her türlü gereksinimlerini uygun koşullarla elde etmelerini sağlamak için kurulan, kâr amacı gütmeyen kurum üreticilerin, aracıları aradan çıkararak, ürünlerini daha iyi koşullarla pazarlamak için kurulmuştur. Kadınların güçlendirilmesinde, etkinliklerinin artırılmasında ve toplumsal cinsiyet farklarının ortadan kaldırılmasında etkili araçlarından biri olarak kooperatifler kurulmalıdır. Aynı zamanda, bir ülkedeki sosyal, siyasal ve kültürel değerlerin gelişmesine katkıda bulunan kooperatifler; demokratik hakların kazanımı yanında, bilinçli ve örgütlü bir toplumun oluşumunda da önemli bir fonksiyona sahiptir. Kadın kooperatifleri, bu nedenle kadın bakış açısına sahip ve kadınların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çok amaçlı girişimler olarak kurulması gereklidir. Kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını sağlamak için ve ekonomik faaliyetlerini geliştirmek suretiyle kadın kooperatifleri gelişmiş bir çevrede yaşamalarını olanak sağlamalıdır. Kadınların ilerlemesi ve güçlendirilmesi için önündeki engellerin ortadan kaldırılmasında, kadın kooperatifçiliği ulusal ve uluslararası öncelikler arasında yer almalıdır.

Araştırma bölgesinde kadın girişimcilerin genç çiftçi destek projesi kapsamında bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetleri %58,3’ünün büyükbaş hayvan yetiştiriciliği, 21,7’sinin küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, %3,5’inin arıcılık ile uğraştığının, %6,1’inin ipekböceği yetiştiriciliği ile uğraştığının, %4,3’ünün meyvecilik, %1,7’sinin seracılık, %4,3’ünün tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği ile uğraştığını belirlenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda girişimciler kendi bulunduğu yörenin iklim koşulları ve daha önce süregelen ailenin yaptığı işi devam ettirmek amacıyla faaliyetlerini seçtikleri sonucuna varılmıştır. Yaptığımız birebir görüşmelerde kadın girişimcilerin büyükbaş hayvan ırklarının ithal hayvan olduğu için bulunduğu iklime ve şartlara ayak uyduramadığı ve gelen hayvanların çok asi olduklarını belirtmekte. Bu gerekçelerden dolayı kadın girişimciler yerli ırkları tercih etmeleri ya da gelen hayvanları değiştirilmeli diye talepte bulunmaktadırlar.



Kadın girişimcilerin sahip olduğu arazi varlığına bakıldığında tarla ortalama 35,66 da, bahçe 12,75 da, bağ 8,83 da olduğu görülmüştür. Kadın girişimcilerin 18-40 yaş aralığında ve ekonomik gelirlerinin yetersiz olması açısından anne babanın mal varlığı üzerinden desteğe katıldıkları kendi kişisel mal varlığının bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ankete katılan kadın girişimcilerin bitkisel üretim faaliyetine katılma durumları, her girişimcinin destek kapsamında konularının farklı olması göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Bu sonuçlara göre %27,8'i toprak hazırlama, %29,6'sının ekim, %27,0'ı çapalama, %24,3'ü sulama, %24,3'ünün ilaçlama, %24,3'ünün hasat faaliyetlerine katıldıkları sonucuna varılmıştır. Bu destekleme ile maddi olanakları olmayan kadın girişimcilerin hibe desteği aracılığıyla hayvansal ve bitkisel üretim yapma imkânına sahip olabildikleri görülmektedir.

Yeni iş sahalarının oluşturulması için kırsal alanda girişimcilik daha çok teşvik edilmelidir. Özellikle kadınlarının eğitim seviyeleri, istihdama katılım oranlarının düşük olması, kadın girişimciliğine önemi artırmaktadır. Bir toplumda yetkin, becerikli ve girişimci birçok insan varken, girişimci davranışlar teşvik edilirse ekonomik büyüme gerçekleşir. Kırsalda tarım sektöründe istihdam alanlarının artırılması gibi destekleyici politikaların uygulanması gerekmektedir. Mesleki eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması, yerel ekonomilerin canlandırılması, kadınlarla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun güçlendirilmesi, kız çocuklarının eğitime nicelik ve nitelik olarak ağırlık verilmesi, sosyal güvenlik uygulamalarında kadına yönelik pozitif ayrımcılığa gidilmesi, kırsalda kadın istihdamı stratejisinin belirlenmesi gerekmektedir.

Genel bir yaklaşımla kırsal nüfusun azalması yanında, geride yaşlıların kalmasıyla kır-kent arasındaki yaşlı nüfusta büyük bir oransal farklılaşma ortaya çıkmıştır. Yine üretim ve tüketim alışkanlıklarının farklılaşmasının etkisi oransal olarak düşüğe olsa, göç olgusuyla birlikte; kırsalda dönüşüme ön ayak olmuştur. Günümüzde tarımsal destekleme politikaları, üretimi artırmanın yanında kalite, sağlık, verimlilik ve kırsal kalkınma ile birlikte tarımda sürdürülebilirliği sağlama hedefiyle belirlenmektedir. Kırsal kalkınmanın ve tarımda sürdürülebilirliğin başaktörü, artık genç çiftçidir. Tarım ve hayvancılık sektöründe kırsal kalkınma genç çiftçi projesi, önümüzdeki yıllarda kırsalda genç nüfusun artması ve tarımın sürdürülebilirliği için destekleri artırılmalıdır. Tarım ve Orman bakanlığı destek miktarını artırarak daha fazla genç kadın girişimcinin desteklenmesi gereklidir.

Kahramanmaraş ili genelinde yapılan bu çalışmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Bunlar: çalışmanın desteğin verildiği ilk yılda yapılması ve kadın girişimcilerin destek aldıktan sonra 6 ay süre geçmiş olmaları nedeniyle buldukları üretim faaliyetiyle ilgili verilerinin bir kısmının tespit edilememesidir. Bu kısıtlar nedeniyle araştırma daha çok kadın

girişimcilerin girişimcilik ve destek hakkında görüş ve düşünceleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bununla birlikte araştırmada elde edilen bulguların daha sonra yapılacak çalışmalara yol göstermesi ve dayanak olması açısından önemlidir.



## KAYNAKLAR

- Alkan, S., 2007. Trabzon İli Orman Köylerinde Kadın ve Orman Kaynakları İlişkisi. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Anonim, 2016. Tarım ve Kırsal Kalkınma. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: <http://www.resmigazete.gov.tr/> Erişim Tarihi:01.07.2018.
- Anonim, 2017. Tarım ve Kırsal Kalkınma. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: <http://www.tarim.gov.tr/> Erişim Tarihi:01.07.2018.
- Aslan, Ş., Atabey, A., 2009. Küresel Rekabette Kadın Girişimcilerin Rolü ve Türk Kadın Girişimci Tipolojisi. Journal of Azerbaijani Studies, 12(4):1-17.
- Aşkın, Ö, E., Barış, S., 2016. Kadın İstihdamında Sosyal Sermayenin Etkisi: Tokat İlinde Kadın Girişimciler Üzerine Bir İnceleme. İşletme ve Ekonomi Araştırma Dergisi, 7:(2): 63-82
- Bayraktar, E., Gaytancıoğlu, O., 2000. Soğan Tarımında Kadın İşgücünün Rolü: Tekirdağ Örneği. IV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 6–8 Eylül, Tekirdağ.
- Bozkurt, Ö., 2007. Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1(2):93-111.
- Bozoğlu, Batı, G., İnel, M, N., 2015. Kadın Girişimcilerin Profili Bağlamında Çatışma Düzeyleri ve Yatırım Tercihleri: Yalova İli Üzerine İnceleme. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11(44):101-119
- Çakıcı, A., 2006. Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(4):54-78.
- Erçoban, M., 2009. Tokat İli Merkez İlçede Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılımları Ve Yayımdan Yararlanma Olanaklarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat.
- Eryılmaz, N, Ş., 2014. Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar: Kahramanmaraş Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Göçer, H., 2013. Tekirdağ İlinin Tarımsal Yapısı ve Girişimcilik Potansiyeli Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Gönç Şavran, T., 2009. Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1963, Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 1043. Eskişehir.
- Gözek, S., 2006. Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adaylarına Sağlanan Destekler. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Güresinli, B., S., 2015. Tarım Sektöründe Aile Çiftçiliği, Kadın ve Genç İstihdamı Üzerine Bir Değerlendirme. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Hablemitoğlu, Ş., 2001. Kırsal Alanda İşgücü Değeri ile Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği. Türkiye Ziraat Odalar Birliği Yayınları, Yayın No: 225, Ankara.
- İplik, E., 2012. Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kantar, M., Bostan Budak, D., 2001. Kırsal Kalkınmada 20.Yüzyılın Son Stratejisi Sürdürülebilir Kalkınmanın Kırsal Kadınlar Açısından Değerlendirilmesi. Ç.Ü.Z.F.Dergisi 16(3):105-110.
- Kızılaslan, N., Yamanoglu, A., 2010. Kırsal Alanda Kadınların Tarımsal Üretime ve Aile İçi Kararlara Katılımı: Tokat İli Örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(13):154-166.
- Kaçar, H., 2018. Göksun İlçesi Genç Çiftçi Desteklemesi Etki Analizi Çalışması. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Memiş, H., Paksoy, H. M., Paksoy, S., 2007. Bölgesel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi: GAP Bölgesinde Bir Araştırma. Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, 2(2): 137-152.
- Morçin, S.E., 2013. Türk Kültüründe Kadın Girişimciliği: Kavramsal Bir Değerlendirme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(2):167-190.

- Onay, Ü.G., 2013. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta Kosgeb Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Isparta.
- Oyuryüz, Z., Gürel, A., 2015. Girişimci Kadınlar Ve İş-Yaşam Dengesinin Sağlanmasında Engel Ve Fırsatların Analizi. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi - 2(1): 47-54.
- Özkan, Ş., Gündoğdu, F., Emsen, Ö. S. Aksu, H., 2003. Türkiye'de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(4):146-172.
- Özyılmaz, A. M., 2016. Türkiye'de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Nevşehir.
- Sayın, E., 2011. Kadın Girişimcilerin Sorunlarının Betimleyici Analizi, Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(1): 23-32.
- Sosyal, A., 2010b. Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller Ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(1): 83-114.
- Soysal, A., 2010a. Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1): 71-95.
- Şahin, E., 2006. Kadın Girişimcilik Ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi Ve Pazarlama Bilim Dalı, Konya.
- Tatar, N., 2018. Kırsal alanda kadınların girişimcilik algıları: Konya ili Derbent ilçesi örneği, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Konya.
- TUİK, 2017. Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi: 01.07.2018).
- Türkdoğan, O., 2006. Türkiye'de Köy Sosyolojisi. IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Uzmay, A., Karaturhan, B., 2015. İzmir İlinde Potansiyel Kırsal Kadın Girişimciler İçin İnisiyatif Alanlarının Seçimlerini Etkileyen Faktörler Üzerinde Çalışma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 52.(2):181-189

- Ülker, U., E., 2013. Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğine Etki Eden Faktörler ve Tekirdağ İlinde Mevcut Durumun Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Yetim, N., 2008. Sosyal Sermaye Olarak kadın Girişimciler: Mersin Örneği, <http://asosindex.com>.



## EKLER

### KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA GENÇ ÇİFTÇİ PROJELERİNİN DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2016/16)

#### BİRİNCİ BÖLÜM

##### Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

###### Amaç

**MADDE 1 –** (1) Bu Tebliğin amacı; tarımda sürdürülebilirliğin sağlanması, genç çiftçilerin girişimciliğinin desteklenmesi, gelir düzeyinin yükseltilmesi, alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması ve kırsalda genç nüfusun istihdamına katkı sağlayacak kırsal alandaki tarımsal üretime yönelik projelerin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

###### Kapsam

**MADDE 2 –** (1) Bu Tebliğ, kırsal alanda yaşayan genç çiftçilerin mahallinde uygulayacağı bitkisel, hayvansal, yöresel tarım ürünleri, tıbbi ve aromatik bitki üretimi, işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik projelere otuz bin TL'ye kadar hibe ödenmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.

###### Dayanak

**MADDE 3 –** (1) Bu Tebliğ, 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu ve 16/2/2016 tarihli ve 2016/8540 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Karara dayanılarak hazırlanmıştır.

###### Tanımlar

**MADDE 4 –** (1) Bu Tebliğde geçen;

- a) Bakanlık: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını,
- b) Banka: T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğünü,
- c) Değerlendirme kriter tablosu: Uygulama esasları ile birlikte hazırlanacak olan, başvuru sahiplerinin ve hibeye esas projelerin özellik ve içeriğine göre puanlarını belirleyen tabloyu,
- ç) Genç çiftçi: Kırsal alanda ikamet eden 18-40 yaş aralığında tarımsal faaliyet gösteren veya göstermek isteyen gerçek kişileri,
- d) Genç çiftçi proje değerlendirme komisyonu: Valilik Makamının oluru ile vali yardımcısının başkanlığında, bakanlık il müdürü, il müdür yardımcısı ile defterdarlık, il milli eğitim müdürlüğü, il çalışma ve iş kurumu müdürlüğü, ziraat odası başkanlığı ve ticaret borsası temsilcilerinden oluşan sekiz kişilik komisyonu,
- e) Genç çiftçi proje yürütme birimi: İl müdürlüğünde, kırsal kalkınma ve örgütlenme şube müdürü ve ilçe müdürlüklerinde, ilçe müdürü başkanlığında, mühendis, veteriner hekim, sosyolog, tekniker ve teknisyen gibi teknik ve sağlık hizmetleri sınıfındaki personelden oluşan en az üç kişilik birimi,
- f) Genel Müdürlük: Tarım Reformu Genel Müdürlüğünü,
- g) Hibe sözleşmesi: Proje sahibi ile il müdürü veya ilçe müdürü arasında imzalanan ve hibeden yararlanma esasları ile tarafların yetki ve sorumluluklarını düzenleyen sözleşmeyi,
- ğ) İl/ilçe müdürlüğü: Bakanlık il/ilçe müdürlüklerini,
- h) Kırsal alan: Nüfusu yirmi binden az olan yerleşim birimleri ve 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun öncesi tüzel kişiliği olan ve nüfusu yirmi binden az olan yerleşim birimlerini,
- ı) Taahhütname: Programdan yararlanmak üzere başvuran kişilerin il/ilçe müdürlüğüne verdikleri idari, mali, hukuki ve teknik taahhütlerini içeren belgeyi,
- i) TİGEM: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğünü, ifade eder.

## İKİNCİ BÖLÜM

### Genç Çiftçi Projelerinin Desteklenmesi Programı Uygulama Birimleri Görev ve Sorumlulukları

#### Genel müdürlük

**MADDE 5** – (1) Genel Müdürlük bu Tebliğ kapsamında, Bakanlık adına, 31/12/2014 tarihli ve 2014/45 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile onaylanarak yürürlüğe giren Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisinin (2014-2020) temel amaç ve ilkeleri ile politika öncelikleri ve tedbirleri çerçevesinde;

- Programın tanıtımını ve genç çiftçilerin bilgilendirilmesini sağlar.
- Programın idari ve mali yönden uyumlu bir şekilde yürütülmesine destek verir.
- Program ile ilgili olarak, yıllık hibe programı ve bütçe teklifinin hazırlanmasını, bu tekliflerinin ilgili Bakanlık birimlerine iletilmesini ve bu tekliflerin kabulü için gerekli çalışmaların yapılmasını sağlar.
- Programın yürütülmesinde görevli personele yönelik eğitim programlarının hazırlanmasını ve düzenlenmesini sağlar.

(2) Program kapsamında illerde desteklenecek genç çiftçi sayısı ve hibe miktarı; Kalkınma Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumunun belirlemiş olduğu, kırsal alandaki yerleşim birimleri sayısı, genç çiftçi nüfusu, kırsal alan nüfusu ve sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi kriterleri ve programın yıllık bütçesi dikkate alınarak belirlenir.

#### İl müdürlüğü

**MADDE 6** – (1) İl müdürlüğü, Bakanlık adına, bu Tebliğ, uygulama rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında;

- İl müdürlüğü bünyesinde genç çiftçi proje yürütme birimini oluşturur.
- Proje uygulamalarının amacına ve hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesini, izlenmesini, düzenlenecek tüm belgelerin kontrolünü, onaylanmasını ve birer suretinin muhafazasını sağlar.
- İş ve işlemlerin idari, mali ve hukuki yönden uyumlu bir şekilde yürütülmesini ve program kapsamında yapılacak tüm çalışmaların sekretaryasını ve koordinasyonunu yapar.

#### İlçe müdürlüğü

**MADDE 7** – (1) İlçe müdürlüğü, Bakanlık adına, bu Tebliğ, uygulama rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında;

- İlçe müdürlüğü bünyesinde genç çiftçi proje yürütme birimini oluşturur.
- Genç çiftçilerce gerçekleştirilecek projelerin amaçlarına uygun olarak iş ve işlemlerin idari, mali ve hukuki yönden uyumlu bir şekilde yürütülmesini ve program kapsamında yapılacak tüm çalışmaların sekretaryasını, koordinasyonunu ve istenilen belgelerin il müdürlüğüne gönderilmesini sağlar.
- Uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesini izler, düzenlenecek tüm belgelerin kontrolünü ve onaylanmasını yaparak birer suretini muhafaza eder.

#### Genç çiftçi proje değerlendirme komisyonu

**MADDE 8** – (1) Genç çiftçi proje değerlendirme komisyonu; bu Tebliğ, uygulama rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında iş ve işlemleri yapar.

(2) Komisyon son başvuru tarihinden en geç beş gün önce kurulur.

#### Genç çiftçi proje yürütme birimi

**MADDE 9** – (1) Genç çiftçi proje yürütme birimi, bu Tebliğin yayımı tarihinden itibaren beş iş günü içerisinde kurulur.

(2) Genç çiftçi proje yürütme birimi;

- Bu Tebliğ, uygulama rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında proje uygulamalarını ve konu ile ilgili iş ve işlemleri yapar.



- b) Başvuruları alır, istenilen belgelerin ön kontrolünü yapar, ilgili formları hazırlayarak genç çiftçi proje değerlendirme komisyonuna tutanak ile teslim eder.
- c) İl ve ilçe düzeyinde projelerin uygulanmasını ve tamamlanan projelerin hibe ödemesinden sonra iki yıl süreyle izlenmesi ile ilgili olarak yapılacak iş ve işlemleri Bakanlık adına yürütür.
- (3) Proje yürütme biriminin proje hazırlama yükümlülüğü yoktur.

### **ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**

#### **Programın Proje Konuları, Başvuru Yeri, Genç Çiftçilerde Aranan Şartlar ve İstenecek Belgeler**

##### **Programın proje konuları**

**MADDE 10** – (1) Genç çiftçi projeleri bu Tebliğ, uygulama rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında;

a) Hayvansal üretime yönelik;

- 1) Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık projelerini,
- 2) Arı ve arı ürünleri yetiştiriciliği projelerini,
- 3) Kanatlı ve ipekböceği yetiştiriciliği projelerini,

b) Bitkisel üretime yönelik;

- 1) Kapama meyve bahçesi tesisi projelerini,
- 2) Fide, fidan, iç ve dış mekân süs bitkisi yetiştiriciliği projelerini,
- 3) Kontrollü örtü altı yetiştiriciliği projelerini,
- 4) Kültür mantarı üretimi projelerini,

c) Yöresel ürünleri ile tıbbi ve aromatik bitki üretimi, işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik;

- 1) Tıbbi ve aromatik bitki üretimi, işlenmesi, depolanması ve paketlenmesi konulu projeleri,
- 2) Coğrafi işaretli, yerli gen kaynaklarını kullanarak, organik veya iyi tarım uygulamalı bitkisel ve hayvansal üretim konulu projeleri,
- 3) Coğrafi işareti olan gıdaların üretimi konulu projeleri, kapsar.

##### **Başvuru yeri**

**MADDE 11** – (1) Başvuruların, genç çiftçilerin kırsal alanda ikamet ettiği veya ikamet etmeyi taahhüt ettiği yerleşim biriminin bağlı olduğu il/ilçe müdürlüklerine bizzat yapılması şarttır.

##### **Başvuru yapacak genç çiftçilerde aranan şartlar**

**MADDE 12** – (1) Bu Tebliğ kapsamında başvuru yapacak genç çiftçilerde aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.
- b) Bu Tebliğin yayımlandığı tarih itibarıyla 18 yaşından gün almış, 41 yaşından gün almamış olmak.
- c) Okur-yazar olmak.
- ç) Başvuru tarihi itibarıyla ücretli çalışıyor olmamak.
- d) Başvuru tarihi itibarıyla örgün eğitime devam ediyor olmamak.
- e) Başvuru tarihi itibarıyla KDV, gerçek ve basit usulde vergi mükellefi olmamak.
- f) Aynı proje konusunda Bakanlığın diğer hibe programlarından yararlanmış olmamak.

##### **İstenecek belgeler**

**MADDE 13** – (1) Başvuru aşamasında aşağıdaki belgeler istenir:

- a) Nüfus cüzdanı fotokopisi.
- b) Ücretli çalışmadığına dair SGK'dan alınan belge.
- c) Ek-1'de yer alan başvuru dilekçesi.
- ç) Ek-2'de yer alan proje tanıtım formu.
- d) Ek-3'te yer alan imzalı taahhütname.
- e) Varsa yatırım yerinin genç çiftçiye ait olduğuna dair mülkiyet belgesi.
- f) Varsa proje konusu kapsamında eğitim belgesi.

- g) Proje konusu içeriğinde varsa coğrafi işaret tescil belgesi.  
ğ) Varsa engelli, gazi veya birinci derece şehit yakını olduğuna dair belge.  
h) Diploma sureti veya okur-yazarlık belgesi.

(2) Hibe sözleşmesi aşamasında aşağıdaki belgeler istenir:

- a) Yatırımı yapacağı yerde ikamet ettiğine dair belge.  
b) Yatırım yerine ait mülkiyet belgesi ya da kira sözleşmesi.

(3) Başvuru yapan genç çiftçilerden istenecek diğer belgeler ve tanzim edilmesi gereken formlar bu Tebliğ ve ilgili mevzuat kapsamında Bakanlık tarafından hazırlanacak uygulama rehberinde belirtilir.

## **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

### **Programın Uygulama Alanı, Hibe Desteği Miktarı**

#### **Uygulama alanı**

**MADDE 14** – (1) Bu program; nüfusu yirmi binden az olan yerleşim birimlerini ve 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanun öncesi tüzel kişiliği olan ve yirmi bin nüfusun altındaki yerleşim birimlerini kapsar.

#### **Hibe desteği miktarı**

**MADDE 15** – (1) Bu Tebliğ kapsamında kabul edilen başvurularda, hibe sözleşmesi imzalanarak belirlenen şartları yerine getiren genç çiftçiye en fazla otuz bin TL'ye kadar hibe yoluyla destek verilir.

(2) Proje KDV hariç hazırlanır ve hibe ödemesi buna göre yapılır.

## **BEŞİNCİ BÖLÜM**

### **Başvuruların Alınması, Değerlendirilmesi, Sözleşme ve Uygulama Zamanı**

#### **Başvuruların alınması**

**MADDE 16** – (1) Bu Tebliğ kapsamındaki başvurulara ilişkin esaslar şunlardır:

- a) Başvurular, bu Tebliğin yayımlandığı tarihten beş iş günü geçtikten sonra başlar.  
b) Başvuru süresi otuz gündür.  
c) Başvurular, il ve ilçe müdürlüklerinde kurulan genç çiftçi proje yürütme birimi tarafından tutanak karşılığı kabul edilir.  
ç) Genç çiftçi proje yürütme birimleri tarafından düzenlenen başvuru dosyasına ait kontrol formu ve değerlendirme kriter tablosu, beş iş günü içerisinde genç çiftçi proje değerlendirme komisyonuna tutanak ile teslim edilir.

#### **Başvuruların değerlendirilmesi**

**MADDE 17** – (1) Program kapsamındaki başvuruların değerlendirilmesi genç çiftçi proje değerlendirme komisyonu tarafından aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılır:

- a) Komisyon tarafından teslim alınan projeler on iş günü içerisinde değerlendirilip onaylanır.  
b) Komisyon tarafından hazırlanan nihai listeler belirlenen yerlerde ve şekilde ilan edilir.  
c) Proje değerlendirme komisyonunun bir başvuruyu reddetme ya da hibe vermeme kararı kesindir.

#### **Hibe sözleşme ve uygulama zamanı**

**MADDE 18** – (1) Genç çiftçi proje değerlendirme komisyonu tarafından belirlenen ve nihai hale getirilen listelerde yer alan genç çiftçiler ile yapılacak hibe sözleşmesi aşağıdaki esaslar çerçevesinde gerçekleştirilir:

- a) Hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanan genç çiftçiler ile beş iş günü içerisinde sözleşme imzalanır.  
b) İmzalanan hibe sözleşmesi gereği genç çiftçiler, sözleşme tarihinden itibaren en çok yüz yirmi gün içerisinde proje içeriğine esas alımları gerçekleştirirler ve hibe ödeme talebine ilişkin başvurularını yaparlar. Yüz yirmi günlük sürenin son gününün tatil gününe denk gelmesi halinde takip eden ilk iş günü mesai bitimine kadar müracaat edilebilir.

## **ALTINCI BÖLÜM**

### **Hibe Ödeme Talebi, Ödemeler, Geri Ödeme ve Yaptırımlar**

#### **Hibe desteği ödeme talebi**

**MADDE 19** – (1) Hibe desteği ödemelerine ilişkin esaslar şunlardır:

- a) Genç çiftçi, hibe ödeme taleplerini, yatırıma ait fiili gerçekleştirmelerden sonra veya hibe sözleşmesi bitim tarihinden itibaren, beş iş günü içerisinde yatırım yerinin bağlı olduğu il/ilçe müdürlüğüne yapar.
- b) Genç çiftçi proje yürütme birimi, ödeme talebi ile ilgili belgeleri başvuru sahiplerinden alır, ödemeye ilişkin gerçekleştirmeleri beş iş günü içerisinde yerinde tespit eder, belgelendirir ve tutanağa bağlar.
- c) İlçe genç çiftçi proje yürütme birimi, hibeye esas ödeme icmallerini beş iş günü içerisinde il müdürlüğüne gönderir.
- ç) İl müdürlüğü, hibe ödemesine esas aylık ödeme icmallerini her ayın yirmi beşine kadar Genel Müdürlüğe gönderir.
- d) Genel Müdürlük, icmalleri banka ödeme formatına dönüştürüp hibe ödenmesini sağlar.

(2) İl müdürlükleri, aylık ödeme icmallerinin kontrol onayı ve ödeme işleminden sonra hibe proje sahiplerinin banka ve ödeme bilgilerinde hata tespit etmeleri halinde bu Tebliğ kapsamında Bakanlıkça hazırlanan uygulama rehberine göre iş ve işlemleri yürütür.

#### **Hibe desteği ödemeleri**

**MADDE 20** – (1) Hibe ödemesi, proje sahibi genç çiftçinin T.C. kimlik numarasıyla uyumlu olarak T.C. Ziraat Bankası tarafından yapılır.

(2) Hibe ödemeleri, Türk Lirası olarak yapılır.

(3) İmzalanan hibe sözleşmesi sonrasında bu Tebliğ kapsamında yapılacak büyükbaş ve küçükbaş canlı hayvan alımlarında Bakanlıkça hazırlanan uygulama rehberi çerçevesinde ve belirlenecek miktarda genç çiftçinin muvafakati ile TİGEM'e ön ödeme yapılabilir.

#### **Geri ödeme ve yaptırımlar**

**MADDE 21** – (1) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde belirtilen gecikme zammı oranları dikkate alınarak ödeme tarihinden itibaren hesaplanan kanunî faizi ile birlikte anılan Kanun hükümlerine göre geri alınır.

(2) Haksız ödemenin yapılmasında ödemeyi sağlayan, belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

(3) İdari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç olmak üzere bu Tebliğle belirlenen destekleme ödemelerinden haksız yere yararlandığı tespit edilen genç çiftçiler, beş yıl süreyle Tarım Kanununun 23 üncü maddesi gereğince hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

#### **Programdan sağlanan malların mülkiyeti**

**MADDE 22** – (1) Genç çiftçi, hibe sözleşmesi kapsamında hibeye esas proje içeriğindeki alımları ve amacını, ödemenin yapılmasından sonra iki yıl süre ile değiştiremez. Bu amaçla, il/ilçe müdürlükleri yılda en az bir kere olmak üzere proje faaliyetlerini yerinde kontrol eder ve tutanağa bağlar.

## **YEDİNCİ BÖLÜM**

### **Proje Gider Esasları ve Kalemleri**

#### **Proje gider esasları**

**MADDE 23** – (1) Bu Tebliğ kapsamında hibe desteği verilecek proje giderlerinin;

- a) Genç çiftçi ile karşılıklı imzalanan hibe sözleşmesinden sonra ve süresi içerisinde gerçekleştirilmesi,
- b) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan hibe desteğinin, verilecek proje giderleri kapsamında yer alması,
- c) İlgili mevzuata uygun olarak gerçekleştirilmesi veya belgelere dayandırılması, gerekir.

### **Gider kalemleri**

**MADDE 24** – (1) Hibe sözleşmesinden sonra ve süresi içerisinde gerçekleştirilen traktör ve bahçe traktörü haricindeki, makine, ekipman, donanım, malzeme, fide, fidan, tohum, misel, torf, yumurta, arılı kovan ve canlı hayvan alımı giderleri, bu Tebliğde belirtilen esaslar çerçevesinde hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Genç çiftçiler, büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği proje konuları kapsamındaki canlı hayvan alımlarını TİGEM'den hayvan alım sözleşmesi kapsamında gerçekleştirirler.

(3) Gider kalemleri ile ilgili diğer hususlar bu Tebliğ kapsamında Bakanlık tarafından hazırlanan uygulama rehberinde belirtilir.

### **Proje kaynaklarından karşılanmayacak giderler**

**MADDE 25** – (1) Program kapsamında; hibe sözleşmesi onaylanmayan projelerle ilgili yapılan hiçbir harcama karşılanmaz, bu giderlerden dolayı Bakanlık herhangi bir sorumluluk ve yükümlülük üstlenmez.

(2) Bakanlık tarafından belirlenen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirilmeyen ve belgelendirilemeyen satın alma giderlerine hibe desteği ödenmez.

## **SEKİZİNCİ BÖLÜM**

### **Çeşitli ve Son Hükümler**

#### **Denetim**

**MADDE 26** – (1) Bu Tebliğ kapsamında yapılan tüm işlemler gerekli görüldüğü takdirde Bakanlık Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından denetlenir. Bu denetimler sırasında yapılan işlemlere ait talep edilen tüm bilgi ve belgeler kendilerine sunulur.

#### **Programın uygulanmasına ilişkin yayınlar**

**MADDE 27** – (1) Bu Tebliğin genel uygulama usul ve esaslarına açıklık getirmek, destek sağlamak amacı ile Bakanlık tarafından uygulama rehberi hazırlanır ve yayımlanır. Bu yayınlar uygulamaya esas teşkil eder.

(2) Bu Tebliğin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunların çözümü hakkında Bakanlık yetkilidir.

#### **Yürürlük**

**MADDE 28** – (1) Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

#### **Yürütme**

**MADDE 29** – (1) Bu Tebliğ hükümlerini Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı yürütür

## ÖZGEÇMİŞ

### **Kişisel Bilgiler**

Adı, soyadı : Nida ÇELİK  
Uyruğu : T.C.  
Doğum tarihi ve yeri : 05.12.1992 / Kahramanmaraş  
Medeni hali : Bekar  
e-posta : nidacelik142@gmail.com

### **Eğitim**

<b>Derece</b>	<b>Eğitim Birimi</b>	<b>Mezuniyet tarihi</b>
Yüksek lisans	KSÜ /Tarım Ekonomisi Bölümü	2018
Lisans	Atatürk Üniversitesi/Tarım Ekonomisi Bölümü	2015
Lise	19 Mayıs Lisesi	2010